

**NACIONALNI PROGRAM ŠPORTA
V REPUBLIKI SLOVENIJI
2014-2023**

April 2014

Kazalo vsebine

1	UVOD	3
2	POSLANSTVO	5
3	STANJE	6
4	VIZIJA	10
5	CILJI	11
6	UKREPI	12
	6.1 Športni programi	13
	6.1.1 Šport v vzgojno-izobraževalnem sistemu	14
	6.1.2 Prostočasna športna vzgoja otrok in mladine	16
	6.1.3 Športna vzgoja otrok in mladine s posebnimi potrebami	18
	6.1.4 Obštudijske športne dejavnosti	18
	6.1.5 Športna vzgoja otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport	19
	6.1.6 Kakovostni šport	20
	6.1.7 Vrhunski šport	21
	6.1.8 Šport invalidov	23
	6.1.9 Športna rekreacija	25
	6.1.10 Šport starejših	27
	6.2 Športni objekti in površine za šport v naravi	28
	6.3 Razvojne dejavnosti v športu	30
	6.3.1 Izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje strokovnih kadrov v športu	31
	6.3.2 Statusne pravice športnikov, trenerjev in strokovna podpora programov	32
	6.3.2.1 Izobraževanje nadarjenih in vrhunskih športnikov	32
	6.3.2.2 Spremljanje pripravljenosti športnikov, svetovanje o športni vadbi in strokovna podpora programov	33
	6.3.2.3 Zdravstveno varstvo športnikov	35
	6.3.2.4 Zaposlovanje vrhunskih športnikov in vrhunskih trenerjev v javni upravi ter podjetjih (dvojna kariera)	37
	6.3.3 Založništvo v športu	38
	6.3.4 Znanstveno-raziskovalna dejavnost v športu	39
	6.3.5 Informacijsko-komunikacijska tehnologija na področju športa	40
	6.4 Organiziranost v športu	41
	6.4.1 Delovanje športnih organizacij	41
	6.4.2 Prostovoljno delo v športu	42
	6.4.3 Profesionalni šport	42
	6.4.4 Mednarodna dejavnost v športu	43
	6.5 Športne prireditve in promocija športa	44
	6.5.1 Športne prireditve	44
	6.5.2 Športni turizem	46
	6.5.3 Javno obveščanje o športu	47
	6.5.4 Športna dediščina in muzejska dejavnost v športu	47
	6.6 Družbena in okoljska odgovornost v športu	49
	6.6.1 Športno obnašanje	49
	6.6.2 Preprečevanje dopinga v športu	50
	6.6.3 Varuh športnikovih pravic	51
	6.6.4 Trajnostni vidiki v športu	52
	6.7 Podporni mehanizmi za šport	53
	6.7.1 Prijazno poslovno okolje za športne organizacije	53
	6.7.2 Preprečevanje zlorab pri športnih stavah	53
	6.7.3 Inšpekcija v športu	54
7	RAVNANJE	55
8	FINANCIRANJE	58
9	PREDNOSTNE NALOGE	61

1 UVOD

Šport je dejavnost, ki bogati kakovost posameznikovega življenja, zaradi svojih učinkov pa pomembno vpliva na družbo. Šport ima izjemne možnosti, da združuje ljudi in da doseže vsakogar ne glede na starost ali socialno pripadnost. Ljudje se v veliko večino športnih dejavnosti vključujejo ljubiteljsko, določenim ljudem pa je šport tudi poklic. S športom se lahko ukvarjajo neorganizirano, lahko pa se združujejo v društvih ali drugih športnih organizacijah.

V Nacionalnem programu športa v Republiki Sloveniji za obdobje 2014–2023 (v nadaljnjem besedilu: nacionalni program športa 2014–2023) se uporablja pojem športa, ki temelji na opredelitvi Sveta Evrope¹. Šport predstavlja vse, s strani športne stroke dogovorno opredeljene oblike gibalne dejavnosti, ki so z neorganiziranim ali organiziranim ukvarjanjem usmerjene k izražanju ali izboljševanju telesne pripravljenosti, k duševnemu blagostanju in k oblikovanju družbenih odnosov oziroma doseganju rezultatov na različnih ravneh tekmovanj. Šport razvija tudi različne odlike mišljenja in osebnosti.

Družbena vloga športa izhaja iz znanstveno dokazanega pomena športa za javno zdravje (telesno, duševno in socialno), socializacijo in gospodarstvo². Športu se priznava tudi zelo pomembna vloga pri spodbujanju k prostovoljnemu delu in k dejavni udeležbi v družbi, pri spodbujanju solidarnosti, strpnosti in odgovornosti, pri prispevanju k trajnostnemu razvoju ter k drugim pozitivnim družbenim vrednotam³ in narodni identifikaciji⁴. Zaradi navedenih vplivov je šport del javnega interesa, zato se sofinancira iz javnih sredstev, za njegov razvoj pa se ustvarjajo ustrezni sistemski družbeni pogoji.

Šport, kot vsaka druga družbena dejavnost, ima tudi svoje pomanjkljivosti: nehumano delo s športniki, navijaško nasilje, doping, nepregledno poslovanje športnih organizacij, prirejanje športnih rezultatov, škodljivi vplivi na okolje, kršenje človekovih pravic idr. Eden od namenov nacionalnega programa športa 2014–2023 je, da slabe strani športa prepreči ali zmanjša.

Splet družbenih vlog pomeni prepletenost športa z različnimi družbenimi področji: zdravstvom, vzgojo in izobraževanjem, gospodarstvom, okoljem, turizmom, kulturo, financami, prometom idr. Razvoj športa tako ni in ne more biti odvisen le od športnih organizacij ter državnih ali lokalnih organov, ki spodbujajo šport. Iz enakega razloga ni mogoče razmejiti posameznih področij športa glede na izvajalce ali nosilce programov. Nacionalni program športa 2014–2023 zato opredeljuje strateške ukrepe, ki so ponekod povezani z drugimi družbenimi področji, saj lahko le tako zagotovijo pogoje za razvoj športa v celotni družbi. Na izvedbeni ravni mora nacionalnemu programu športa 2014–2023 slediti izvedbeni načrt, ki mora opredeliti vlogo in odgovornost posameznih nosilcev in medpodročno sodelovanje. Nacionalni program športa je zato namenjen predvsem javnim, državnim in lokalnim institucijam ter je načelne, orientacijske in politične narave. Zlasti se osredotoča na urejanje strokovnih, organizacijskih in upravljalnih nalog, ki so ozko povezane s športom. Te naloge so opredeljene v letnem programu športa, ki se

¹ Evropska listina o športu (1992). Rodos: Svet Evrope.

² Vuori, I., Fentem, P., Svoboda, B., Patriksson, G., Andreff, W., Weber, W. (1995). The significance of sport for society. Strasbourg: Council of Europe Press. Predstavlja znanstveni pregled, ki je bil podlaga za s strani Sveta Evrope sprejeto resolucijo o pomenu športa za družbo z vidika zdravja, socializacije in ekonomskih učinkov.

³ Bela knjiga o športu (2007). Bruselj: Komisija evropskih skupnosti.

⁴ Kovač, M., Starc, G., Doupona Topič, M. (2005). Šport in nacionalna identifikacija Slovencev. Ljubljana: Fakulteta za šport.

vsako leto sofinancira iz državnih in lokalnih proračunskih sredstev za šport in sredstev Fundacije za šport. V delu, kjer se šport prepleta z drugimi družbenimi področji, opredeljuje izhodišča za ustrezno umeščanje športa v strategije in politike teh področij ter tako poskuša spodbuditi njihovo vzajemno delovanje za skupno javno dobro. Pri tem izhaja iz bogate popotnice Nacionalnega programa športa iz obdobja 2000–2010 (v nadaljnjem besedilu: NPŠ 2000). Izhodišča programa sledijo tudi usmeritvam Sveta Evrope, evropskim politikam številnih področij, ki obravnavajo šport in telesno dejavnost za zdravje, mednarodnim konvencijam na področju športa, ki jih je ratificirala Republika Slovenija, in evropskemu modelu športa zunaj šolskega sistema, ki temelji na športnih društvih.

Šport je temeljna pravica vsakega človeka, tako otroka, mladostnika, odraslega človeka, starostnika, znotraj teh skupin pa tudi vseh oseb s posebnimi potrebami. Športna dejavnost je pomembna za blaginjo prebivalcev Republike Slovenije. Zaradi vpliva na razvoj mladega človeka in s tem tesno povezanega oblikovanja zdravega življenjskega sloga ter pridobivanja socialnih kompetenc predstavlja športna dejavnost otrok in mladine prednostno vsebino nacionalnega programa športa, prav tako pa je izjemnega pomena redna športno rekreativna dejavnost odraslih, ki ne sme podleči diskriminaciji na podlagi socialno-ekonomskega statusa.

2 POSLANSTVO

Z nacionalnim programom športa 2014–2023 država soustvarja pogoje za razvoj športa kot pomembnega dejavnika razvoja posameznika in družbe ter prispeva k zmanjševanju neenakosti na področju dostopnosti do športne vadbe. Nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje javni interes, ki ga udejanjajo nosilci in izvajalci slovenskega športa. Udejanjanje javnega interesa bomo dosegli tako, da bomo:

- a) zagotovili vsakemu posamezniku možnosti za dejavno sodelovanje v športu v varnem in zdravem okolju;
- b) zagotovili vsem mladim kakovostno zunajšolsko športno udejstvovanje, ki jim bo skupaj s kakovostnim poukom športne vzgoje omogočilo pridobiti gibalne in druge kompetentnosti na taki ravni, da bo šport postal del njihovega zdravega življenjskega sloga;
- c) zagotovili vsakemu, ki ga to zanima in je za to sposoben, možnost izboljšanja osebnega športnega dosežka z namenom uveljavitve v organiziranem mednarodnem športnem prostoru in možnost javnega priznanja njegove pomembnosti, s čimer bo posledično povečan tudi ugled države v mednarodnem prostoru;
- č) varovali in spodbujali uveljavljanje moralnih in etičnih vrednot v športu, spoštovali človekovo dostojanstvo in varnost vseh, ki so povezani s športom;
- d) skladno z načeli trajnostnega razvoja ustvarjali spodbudno okolje za razvoj različnih oblik športne dejavnosti za vse skupine prebivalstva, dejavnega transporta ljudi (pešačenje, kolesarjenje, rolanje ipd.), njihovega druženja in preživljanja prostega časa (igrišča, parki, naravne poti idr.);
- e) krepili vlogo in pomen predvsem tistih športnih društev, ki prebivalcem ponujajo kakovostne športne storitve, imajo značaj javne dobrine in so kot taka pomemben del civilne družbe, ki si s svojim pretežno prostovoljnimi delovanjem prizadevajo tudi za dobrobit celotne skupnosti.

3 STANJE

Številni kazalniki (delež športno dejavnih prebivalcev, število športnih organizacij, število medalj na največjih tekmovanjih, nove vadbene in tekmovalne športne površine itd.) kažejo, da je šport v Republiki Sloveniji v zadnjih 15 letih doživel vsestransko rast in kakovostni razvoj. Pomembno so k temu pripomogli ukrepi države in lokalnih skupnosti, opredeljeni v NPŠ 2000. Drugi podporni dejavniki so bili vloga športa na različnih družbenih področjih (zlasti vzgojno-izobraževalni sistem), samoiniciativa društvene organiziranosti športa, razmah zasebnosti v športu, interes prebivalcev in slovenskega gospodarstva za zasebno financiranje športa. Podrobna analiza športa v Republiki Sloveniji je predstavljena v monografiji »Analiza Nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji 2000 – 2010«⁵, v nadaljevanju pa je prikazan povzetek stanja ob izteku desetletnega obdobja s posodobljenimi podatki zadnjih let, ki je strokovna podlaga za pripravo nadaljnjih strategij.

Preglednica 1: Slovenski šport v številkah⁶

Vsi javni izdatki za šport	154.910.945€
Povprečna letna poraba gospodinjstva za šport	308,4€
Število delujočih športnih organizacij	10.201
Število delujočih športnih društev in njihovih združenj	6.286
Skupni prihodi športnih društev in njihovih združenj	214.828.059€
Sredstva letnega programa športa na prebivalca	75,36 €
Pokrite športne površine (m ² na prebivalca)	0,33
Nepokrite športne površine (m ² na prebivalca)	3,18
Planinske poti in planinske koč	9.000 km planinskih poti, 176 planinskih koč ter bivačkov
Število ur obvezne športne vzgoje na teden v vzgojno-izobraževalnem sistemu	2-3 šolske ure (po 45 minut) na teden v osnovni šoli, 1 do 3 v srednji šoli in 0 na univerzi
Število minut izbirne športne vzgoje v vzgojno-izobraževalnem sistemu	45-90 minut v zadnjih treh razredih osnovne šole
Delež odraslih prebivalcev, ki se ukvarjajo s športom (2008)	64%
Število otrok v športnih programih Zlati sonček in Krpan	87.236
Število podeljenih priznanj v programih Ciciban planinec in Mladi planinec	8.464
Delež plavalcev med 12-letnimi otroki	92,60 %
Število registriranih športnikov v tekmovalnih sistemih nacionalnih panožnih športnih zvez, kjer tekmujejo za naslov državnega prvaka	122.052
Število kategoriziranih športnikov	5.110
Število vrhunskih športnikov	1.051
Število športnikov svetovnega razreda	131
Število športnih panog s kategoriziranimi športniki	115
Število občin s kategoriziranimi športniki	134
Število otrok in mladine v projektu nacionalnih panožnih športnih šol	12.135
Število mladih športnikov štipendistov	163
Število izvajalcev in programov usposabljanj strokovnega kadra	63 izvajalcev, 333 programov
Število raziskovalcev v športu	101
Število organiziranih svetovnih in evropskih prvenstev	5

⁵ Kolar, E., Jurak, G., Kovač, M. (ur.) (2010). Analiza Nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji 2000-2010. Ljubljana: Fakulteta za šport.

⁶ Podatki v preglednici 1 so pridobljeni s strani Zavoda RS za šport Planica in se nanašajo pretežno na leto 2012. Podatek o skupni višini javnofinančnih izdatkov za šport se nanaša na leto 2011, ker za leto 2012 podatki lokalnih skupnosti še niso razpoložljivi. Podatki o obsegu športnih površin na prebivalca se nanašajo na leto 2010 (vir MŠŠ). Podatek o prihodkih športnih društev so povzeti iz AJPES-ove zbirke za leto 2010. Podatek SURS-a o povprečni letni porabi gospodinjstva za šport, ki v to postavko šteje večjo opremo za šport in prosti čas, opremo za šport, lov, kampiranje in rekreacijo na prostem, storitve za šport in rekreacijo ter kolo, se nanaša na leto 2010. Podatek o deležu odraslih prebivalcev, ki se ukvarjajo s športom, je iz leta 2008 (vir: raziskava Slovensko javno mnenje). Število delujočih športnih organizacij je povzeto iz zbirke MNZ, število športnih organizacij pa iz zbirke AJPES, oba podatka pa se nanašata na leto 2012. Podatek o planinskih poteh in kočah je iz zbirke Planinske zveze Slovenije iz leta 2013.

V zadnjem desetletju je v Republiki Sloveniji naraščala organiziranost športa. Tako je v letu 2012 delovalo 10.201 športnih organizacij, od katerih je bilo 6.286 oziroma 61,62 % športnih društev. Število športnih društev se je v obdobju od leta 2001 povečalo za 147 % oziroma za 2.541 subjektov. Pri tem se je izrazito povečal zasebni sektor, tako po številu organizacij kot po prihodkih, ki jih ustvarijo. Kljub temu model športa zunaj vzgojno-izobraževalnega sistema še vedno temelji na športnih društvih, ki so glavni nosilci slovenskega tekmovalnega športa. Leta 2012 je bilo registriranih 122.052 športnikov⁷, ki so tekmovali v tekmovalnih sistemih nacionalnih panožnih športnih zvez do ravni državnega prvaka (ocena za leto 2000 je bila 15.000). V istem letu je pogoje za pridobitev enega od statusov kategoriziranega športnika⁸ izpolnilo 5.295 športnikov. Število športnih panog, število in delež slovenskih občin s kategoriziranimi športniki, število vrhunskih športnikov in število osvojenih medalj na največjih tekmovanjih je v celotnem obdobju od leta 2001 naprej naraščalo, kar kaže na vedno večjo razpršenost kakovostnega in vrhunškega športa. Med leti 2001 in 2012 se je število vrhunskih športnikov povečalo za 51,87 %⁹ oziroma za 359 vrhunskih športnikov. Število osvojenih medalj naših športnikov na največjih mednarodnih tekmovanjih (olimpijske igre, svetovna in evropska prvenstva) se je med leti 2001 in 2012 povprečno povečevalo za 9,46 % na leto. Republika Slovenija je bila z osvojenimi petimi medaljami na poletnih olimpijskih igrah v Pekingu ter štirimi v Londonu na petem oziroma šestem mestu na lestvici držav po številu osvojenih medalj na prebivalca¹⁰ in z osvojenimi tremi medaljami na tretjem mestu na zimskih olimpijskih igrah v Vancouvru¹¹. Republika Slovenija je ena od petih evropskih držav – in vsekakor daleč najmanjša med njimi (Francija, Nemčija, Srbija in Španija), ki so imele leta 2010 svoje reprezentance na svetovnih prvenstvih v nogometu in košarki ter na evropskem prvenstvu v rokometu leta 2010 in 2012.

Takšni uspehi so bili doseženi s pomočjo različnih sistemskih ukrepov. Povečala se je strokovnost dela z otroki in mladino, posebej zaradi sofinanciranja izobraženih športnih strokovnjakov za delo s to občutljivo populacijo v projektu panožnih športnih šol. Med pomembne ukrepe, ki zagotavljajo športnikom, da bodo pridobili želeno izobrazbo, pa sodijo rešitve na področju usklajevanja šolskih in športnih obveznosti nadarjenih športnikov (športni oddelki, štipendije, učne pomoči in druge oblike prilaganja šolskih obveznosti)¹².

Z različnimi športnimi programi za otroke (Zlati sonček, Krpan, Naučimo se plavati, Hura, prosti čas, Ciciban planinec, Mladi planinec, Zdrav življenjski slog) je bila v desetih letih vsebinsko, kadrovsko in materialno izboljšana tudi gibalna dejavnost predšolskih otrok in obvezna ter prostočasna športna vzgoja osnovnošolskih otrok. Pozitivni premiki pri organizirani prostočasni športni vadbi otrok pa niso uspeli nevtralizirati negativnih sprememb v življenjskih slogih otrok in mladine. Posledice so vidne v povečanju deleža prekomerno težkih in debelih otrok, predvsem od 8. do 13. leta starosti, in negativnih spremembah v funkcionalnih kazalnikih aerobne

⁷ Olimpijski komite Slovenije-združenje športnih zvez (2013). Elektronska pošta 26.6.2013.

⁸ Olimpijski komite Slovenije-združenje športnih zvez (2007). Pogoji, pravila in kriteriji za registriranje in kategoriziranje športnikov v Republiki Sloveniji. Ljubljana: OKS_ZŠZ.

⁹ Do leta 2009 je število vrhunskih športnikov raslo enakomerno, v letu 2009 so bili spremenjeni kriteriji, kar je povzročilo povečanje števila športnikov predvsem v perspektivnem razredu (mladinske kategorije!), in sicer predvsem na račun podaljšanja trajanja statusa perspektivnega razreda na dve leti, ki je bil pred letom 2009 omejen na eno leto.

¹⁰ <http://www.medalspercapita.com>

¹¹ Zaključno poročilo o projektu ZOI Vancouver 2010 (2010). Ljubljana: OKS-ZŠZ.

¹² Jurak, G., Kovač, M., Strel, J., Starc, G., Žagar, D., Ceci Erpič, S., Paulič, O. et al. (2005). Športno nadarjeni otroci in mladina v slovenskem šolskem sistemu. Ljubljana: Fakulteta za šport.

vzdržljivosti otrok in mladine¹³. Negativna gibanja so sicer mnogo manjša kot v drugih evropskih državah.

Z zagotavljanjem infrastrukturnih pogojev za izvajanje športne dejavnosti je bila zlasti z intenzivnimi vlaganji občin zgrajena mreža športnih površin, ki zagotavlja 0,33 m² pokritih in 3,18 m² nepokritih športnih površin na prebivalca. Ob tem ni bil vzpostavljen učinkovit razvid športnih objektov, ki bi nam omogočil ustrezen pregled za bolj smotrno izpopolnjevanje mreže. V nekaterih lokalnih sredinah so bili zgrajeni za vzdrževanje stroškovno zahtevni športni objekti, ki jih bodo lokalne skupnosti zaradi omejenosti lokalnih proračunov težko vzdrževale. Na splošno je bila gradnja mreže športnih objektov področno razpršena, predvsem so bili zgrajeni večnamenski športni objekti. Manj vadbenih športnih površin glede na število prebivalcev je zlasti v Ljubljani in Mariboru; obstoječa infrastruktura tam je tudi najstarejša¹⁴.

Mreža športnih površin zagotavlja dostopnost do športa večini prebivalstva, kar kažejo tudi mednarodne primerjave. Slovenci smo prvi glede na uporabo naravnih športnih površin in eni najbolj športno dejavnih prebivalcev Evropske unije¹⁵. Športno dejavnih je 64 % prebivalcev, redno pa se s športom ukvarja 39 % prebivalcev¹⁶.

V preteklem desetletju je bila vzpostavljena tudi druga razvojna infrastruktura športa. Oblikovan je sistem izobraževanja, usposabljanja, izpopolnjevanja in napredovanja strokovnih kadrov v športu. Za vse ravni razvoja kadrov v športu so vzpostavljeni programi, ki jih izvajajo kompetentni izvajalci (trije javni izvajalci univerzitetnih oziroma visokošolskih programov ter en zasebni; 284 programov usposabljanja – 63 izvajalcev). Na področju izobraževanja je v preteklem desetletju uspešno končalo študij 1.130 strokovnjakov z univerzitetno oziroma visokošolsko izobrazbo na področju športa. Na področju usposabljanja strokovnih delavcev v športu pa je bilo v celotnem obdobju usposobljenih 9.679 strokovnih delavcev. V podporo prenosa znanj športne in druge organizacije letno izdajo okoli 70 publikacij znanstvene in strokovne literature na področju športa. Za pomoč športnikom pri spremljanju njihove pripravljenosti deluje devet laboratorijev Inštituta za šport na Fakulteti za šport Univerze v Ljubljani in en laboratorij na Univerzi na Primorskem, pojavili pa so se tudi različni zasebni ponudniki. Kljub zmanjšanemu financiranju je obsežna in uspešna tudi znanstveno-raziskovalna dejavnost v športu, ki pa je zaradi nacionalne strategije na področju znanosti usmerjena v objavljanje izsledkov v mednarodnem prostoru, manj pa na preučevanje praktičnih problemov športa doma. Za preprečevanje dopinga je bila ustanovljena Slovenska antidoping organizacija, ki je znotraj svojih dejavnosti v tem desetletju ugotovila uporabo nedovoljenih poživil in postopkov pri 20-ih športnikih.

Analiza financiranja slovenskega športa kaže, da so celotni izdatki za šport v preteklem desetletju nominalno naraščali, v odnosu do BDP pa so zaradi večjih vlaganj v prometno infrastrukturo padali. Leta 2001 smo beležili 433,9 milijonov € (2,38 % BDP), leta 2007 pa 597,5

¹³ Strel, J., Bizjak, K., Starc, G., & Kovač, M. (2009). Longitudinal comparison of development of certain physical characteristics and motor abilities of two generations of children and youth, aged 7 to 18 in Slovenian primary and secondary schools in the period 1990-2001 and 1997-2008. In B. Bokan, International scientific conference Theoretical, methodology and methodical aspects of physical education (p. 21-33). Belgrade, December 11-12, 2008. Belgrade: Faculty of Sport and Physical Education of the University of Belgrade. Kovač, M., Jurak, G., & Leskošek, B. (2012). The prevalence of overweight and obesity in Slovenian children and adolescents from 1991 to 2011. *Anthropological Notebooks*, 18(1), 91-103.

¹⁴ Jurak, G. in sod. (2012). Analiza šolskega športnega prostora s smernicami za nadaljnje investicije. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.

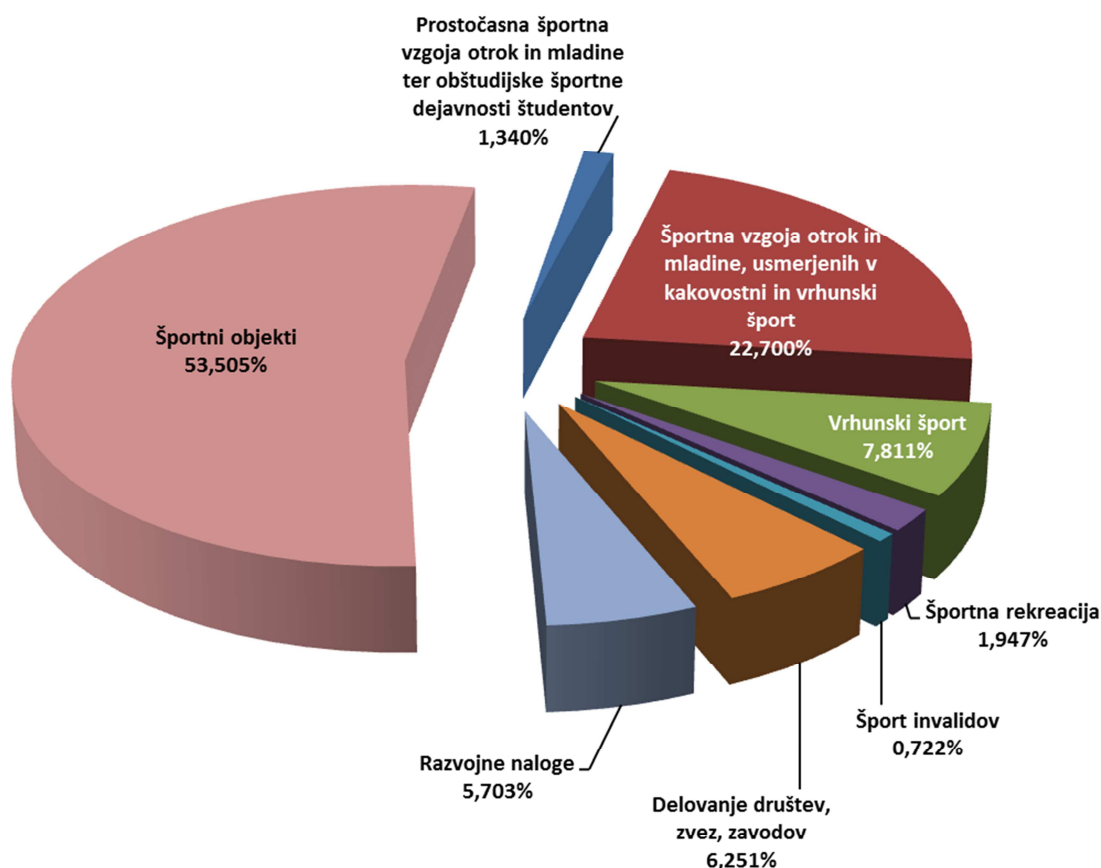
¹⁵ Special eurobarometer (2010). Dosegljivo 24.6.2013 na: http://ec.europa.eu/sport/library/documents/d/ebs_334_en.pdf.

¹⁶ Sila, B. et.al. (2010). Športno rekreativna dejavnost Slovencev. *Šport*, 67 (1-2), priloga.

milijonov € (1,93 % BDP) izdatkov za šport. Razmerje med zasebnimi in javnimi izdatki se skozi leta bistveno ne spreminja; v povprečju zasebni izdatki predstavljajo 84 %, javni izdatki pa 16 % vseh izdatkov za šport. Delež javnih izdatkov za šport je nižji kot v številnih drugih državah Evropske unije. Izdatki prebivalcev predstavljajo skoraj polovico vseh izdatkov za šport. Največ potrošimo za nakup športnih izdelkov (78,2 % - športna oblačila in obutev ter oprema za športe na prostem), več kot trikrat manj pa za športne storitve (21,8 % - športni tečaji, članarine športnim klubom, vadbine, smučarske vozovnice in vstopnice za športne prireditve). Povprečno slovensko gospodinjstvo športu nameni 308,4 €¹⁷, izdatki podjetij za šport (večinoma sponzorstva) pa predstavljajo v povprečju 18,1 % vseh izdatkov za šport.

Prihodki športnih organizacij so v desetletnem obdobju narasli iz 158,9 milijonov € na 300,3 milijonov €. Kljub izrazitemu povečanju prihodkov zasebnega sektorja prihodki športnih društev stalno naraščajo. V letu 2010 jih je bilo 214,8 milijonov €¹⁸, vendar pa povprečni prihodek društva zaradi vedno večjega števila le-teh stagnira.

Slika 1: Struktura javno-finančnih izdatkov v letu 2011 po vsebinah nacionalnega programa športa

¹⁷ Podatek SURS za leto 2010, dostopen na: <http://pxweb.stat.si/pxweb/temp/0811201S201392347939.xls>.

¹⁸ Celotni prihodki vseh športnih društev v Sloveniji znašajo približno toliko kot prihodki nogometnega kluba Juventus iz prve italijanske nogometne lige (Deloitte, 2010), kar kaže na sorazmerno finančno šibkost športnih društev v Sloveniji v primerjavi s tujino.

V letu 2011 je bilo iz javnih financ¹⁹ namenjeno športu 154,9 milijona €, leta 2001 pa 63,4 milijona €. Sredstva lokalnih skupnosti letu 2011 predstavljajo 70,5 %, sredstva države pa 29,5 % vseh javnih izdatkov za šport (od tega je bilo 15.754.607€ oziroma 10,1 % dodeljenih s strani Evropskih strukturnih skladov). Navedeno pomeni, da imamo decentraliziran model financiranja športa, primerljiv z zahodnoevropskimi državami. Uresničevanje po posameznih vsebinah NPŠ 2000 je bilo zelo različno. Najboljše uresničevanje beležimo na področju gradnje športnih objektov. To je tudi vsebina, ki ji je bilo namenjenih največ javnih financ, poleg tega pa se je povečeval tudi njen delež znotraj vseh javnih izdatkov. Leta 2001 je znašal 48,1 %, leta 2011 pa 54,1 % vseh javno-finančnih izdatkov za šport (slika 1).

Nekateri podporni mehanizmi slovenskemu športu pa v preteklem desetletju niso bili udejanjeni. Soočamo se s težavami pri uveljavljanju programov športne vzgoje v celotni navpičnici izobraževalnega sistema, uveljavljanju zdravstvenega varstva športnikov, skrbi za celostni osebni razvoj vrhunskih športnikov in vzpostavljanju statusnih pravic trenerjev, pri razvoju in uveljavljanju športne dejavnosti otrok in mladine s posebnimi potrebami in športnega udejstvovanja invalidov, pri racionalizaciji uporabe javnih športnih površin in objektov ter pomanjkanju ustrezne vadbene infrastrukture za nekatere športne panoge. Opažamo tudi pretirano odvisnost nekaterih nacionalnih panožnih zvez od javnega financiranja in kronične finančne težave profesionalnih športnih ekip. Napačne odločitve v letu 2006 glede delovanja in razvoja informacijskega sistema v športu so pripeljale do pomanjkanja ustreznih informacij za odločanje. Prav tako nismo dosegli enakomerne medijske pokritosti različnih pojavnih oblik športa. Mediji poročajo predvsem o vrhunskem in kakovostnem športu, v manjši meri pa izpolnjujejo svoje poslanstvo pri promociji športa kot pomembnega dejavnika zdravega načina življenja. Civilna športna sfera opozarja tudi na njen zmanjšan vpliv pri soodločanju pri javnem financiranju in izvajanju športa na lokalni ravni. Opažamo tudi, da ni bilo spodbud pri sistematičnemu uvajanju trajnostnih praks, kar je pomembno še posebej pri gradnji in obratovanju športnih objektov ter izvedbi športnih prireditev. Vse to predstavlja nevarnosti za nadaljnji razvoj slovenskega športa.

4 VIZIJA

Šport bo ostal pomemben del kulture našega naroda, za posameznika pa bo postal in ostal nujen del zdravega življenjskega sloga in pozitivne življenjske naravnosti.

Javna sredstva morajo biti namenjena temu, da bo šport lažje dostopen posameznikom, športnikom vseh starosti in vključenim v različne pojavnne oblike športa.

¹⁹ Pod tem pojmom so zajeta sredstva lokalnih proračunov za šport, državnega proračuna za šport in sredstev Fundacije za šport. V zgornji vsoti niso upoštevana sredstva za zaposlovanje športnikov in trenerjev v javni upravi, ki so v letu 2011 znašala 1.664.000 €.

5 CILJI

Zaradi več znanstveno dokazanih pozitivnih učinkov na posameznika in družbo je javni interes Republike Slovenije, da se njeni prebivalci več in bolj kakovostno ukvarjajo s športom. Skladno s poslanstvom in vizijo so temeljni cilji nacionalnega programa športa do leta 2023²⁰:

1. povečati delež športno dejavnih odraslih prebivalcev Republike Slovenije na 70 %,
2. v skupnem deležu športno dejavnih odraslih prebivalcev Republike Slovenije povečati delež redno športno dejavnih odraslih prebivalcev Republike Slovenije za 5 odstotnih točk,
3. povečati delež športno dejavnih prebivalcev v strokovno vodenih programih za 3 odstotne točke,
4. povečati število športnikov v tekmovalnih sistemih za 3 %,
5. obdržati število vrhunskih športnikov,
6. povečati prepoznavnost športa kot pomembnega družbenega podsistema.

Slika 2: Povezanost ciljev z ukrepi in družbenimi področji, ki bodo z dejavnostmi izpeljale ukrepe nacionalnega programa športa

Za uresničevanje ciljev (kakovostno športno dejavni prebivalci) nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje ukrepe na več podstrukturah športa ter dejavnosti za izpeljavo teh ukrepov, ki posegajo na različna družbena področja in pogosto zahtevajo večpodročno obravnavo in medpodročno usklajevanje (slika 2). S športom se prebivalci Republike Slovenije ukvarjajo v različnih pojavnih oblikah, ki se lahko medsebojno prepletajo.

²⁰ Cilji so navedeni za celotno obdobje – do leta 2023 in izhajajo iz naslednjih izhodiščnih stanj: 1.cilj: 64 % leta 2009, 2. cilj: 33 % leta 2009, 3. cilj: 25 % leta 2008, 4. cilj: 122.052 leta 2012, 5. cilj: 1.051 leta 2012.

6 UKREPI

Skupen namen ukrepov je zagotavljanje možnosti za kakovostno športno udejstvovanje s povečanjem dostopnosti do športa za prebivalce Republike Slovenije, s konkurenčnostjo športnih organizacij in s kakovostjo športnih programov. Ukrepi nacionalnega programa športa 2014–2023 so predstavljeni po sedmih sklopih:

1. športni programi (vsebinska osnova športa),
2. športni objekti in površine za šport v naravi (materialna podlaga za izvajanje športa),
3. razvojne dejavnosti v športu (podpora za posamezniku primerno, varno izvajanje športnih dejavnosti),
4. organiziranost v športu (zagotavljanje konkurenčnosti in preglednosti poslovanja športnih organizacij),
5. športne prireditve in promocija športa (krepitev promocije športa in ustvarjanje družbenih in ekonomskih koristi),
6. družbena in okoljska odgovornost v športu (zagotavljanje spodbudnega trajnostno naravnane okolja za razvoj športa),
7. podporni mehanizmi za šport (spodbudno družbeno okolje za razvoj športa in preprečevanje zlorab v športu).

Sklopi so razdeljeni na področja, na katerih so skladno z glavnimi cilji nacionalnega programa športa 2014–2023 opredeljeni strateški cilji teh področij. Na podlagi ciljev so zasnovani ukrepi. Za merjenje doseganja strateških ciljev pri posameznih področjih so predlagani kazalniki. Cilji in ukrepi izhajajo iz spoznanj analize preteklega NPS 2000⁵.

Cilji in ukrepi bodo operacionalizirani in udejanjeni skozi različne dejavnosti in projekte, ki bodo opredeljeni v izvedbenem načrtu nacionalnega programa športa 2014–2023.

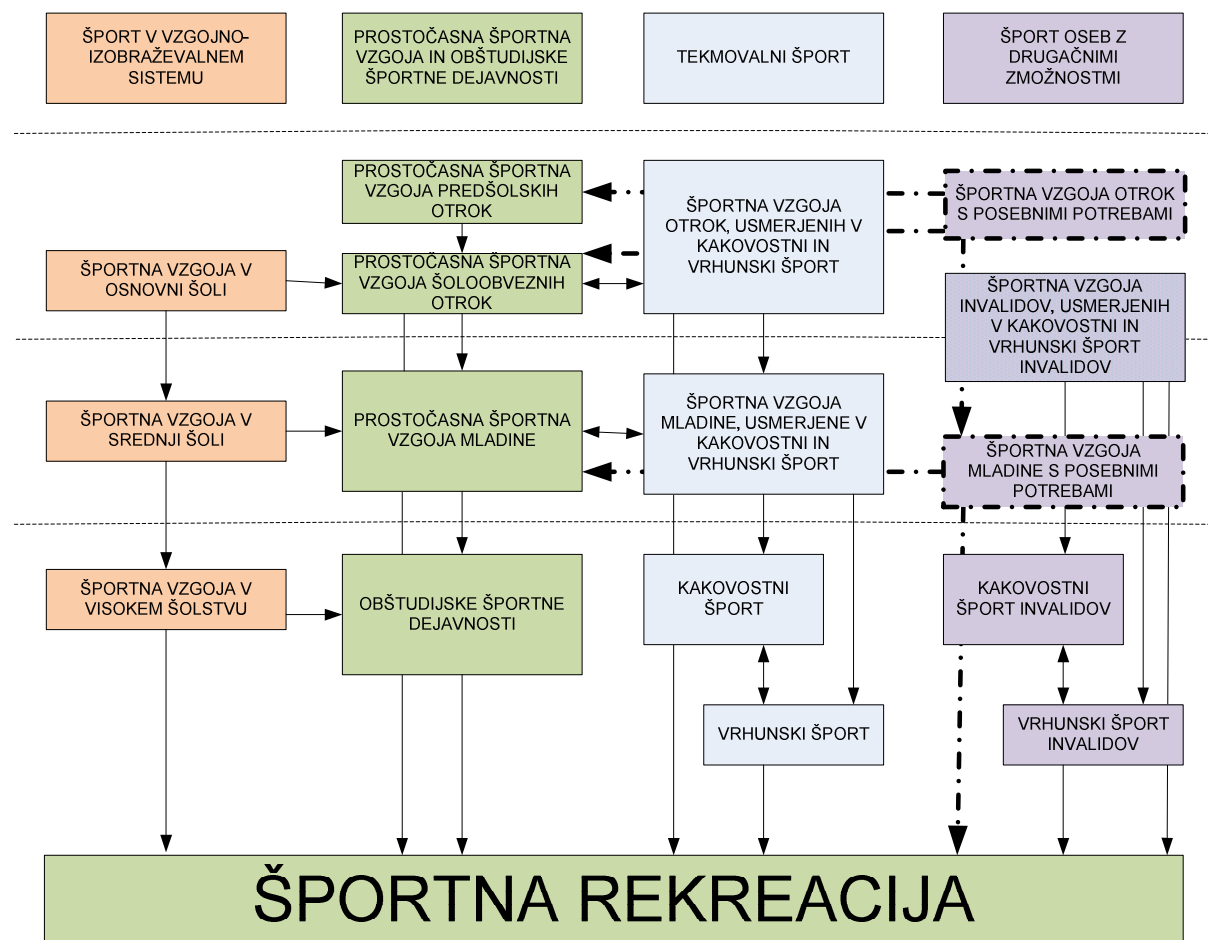
V nadaljnjem besedilu so uporabljene naslednje kratice:

kratica	naziv
ARRS	Agencija za raziskovalno dejavnost v Republiki Sloveniji
EP	Evropsko prvenstvo
ESS	Evropski strukturni skladi
FIHO	Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij
FŠO	Fundacija za šport
MIZŠ	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
MGRT	Ministrstvo za gospodarstvo, razvoj in tehnologijo
MIP	Ministrstvo za infrastrukturo in prostor
MORS	Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
MZ	Ministrstvo za zdravje
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
NPŠZ	Nacionalne panožne športne zveze
OI	Olimpijske igre
OKS-ZŠZ	Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez
SLOADO	Slovenska antidoping organizacija
SP	Svetovno prvenstvo
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
ZŠIS-POK	Zveza za šport invalidov Slovenije – Paraolimpijski komite Slovenije

6.1 Športni programi

Posamezne oblike športa imajo različne cilje in so programsko prilagojene različnim skupinam ljudi, njihovim zmožnostim (znanju, sposobnostim, lastnostim in motivaciji) in njihovi starosti. Športni programi, kot najbolj viden del športa, predstavljajo praviloma strokovno organizirano in vodeno športno vadbo²¹.

Slika 3: Športni programi in njihova povezanost

Nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje programe športa, ki so shematsko prikazani na sliki 1. Programe športa izvajajo različni izvajalci, zanje pa so odgovorni različni nosilci, zato je za njihovo uspešnost ključno prav mreženje oziroma povezovanje vsebinske, prostorske in finančne odgovornosti posameznih nosilcev (družine, šole, društev, lokalnih skupnosti, zasebnikov, resornih ministrstev idr.) in ne ločevanje športnih programov glede na te nosilce.

Glede na želeno kakovostno športno udejstvovanje prebivalcev v športnih programih in zunaj njih predstavlja športna rekreacija tisto pojavno obliko športa, ki odraža usvojenost navad za

²¹ Izjema je športna rekreacija, kjer pomemben del ljudi vadi zunaj športnih organizacij.

zdrav življenjski slog in pozitivno življenjsko naravnost. Te navade si ljudje pridobimo skozi druge različne pojavne oblike organizirane športne dejavnosti, ki imajo vpliv na različne ciljne skupine in se med seboj povezujejo in prepletajo²². Za vse športne dejavnosti pa so značilni skupni cilji - trajne športne navade, motivacija za dejavno, zdravo in zanimivo preživljanje prostega časa v vseh obdobjih življenja, možnost samopotrjevanja, izboljševanje telesne pripravljenosti in prevzemanje odgovornosti za lastno zdravje.

6.1.1 Šport v vzgojno-izobraževalnem sistemu

V slovenskih vrtcih se področje, ki je del kurikula za vrtce, imenuje gibanje; v celotni navpičnici vzgojno-izobraževalnega sistema pa imajo učenci in dijaki obvezen predmet šport oziroma športna vzgoja v različnem obsegu tedenskih ur (1 do 3 ure po 45 minut). Na prvih dveh stopnjah bolonjskega študija so predmeti z različnimi poimenovanji, ki vključujejo športne vsebine, vključeni le v nekatere študijske programe kot izbirni predmeti.

Šolska predmeta šport oziroma športna vzgoja predstavljata edino redno športno dejavnost za celotno populacijo otrok (od 6. do 15. leta) ter za velik delež mladine (nekaj več kot 95 % mladih med 15. in 17. letom oziroma okrog 80 % mladih med 17. in 19. letom), zato sta njuna obseg in kakovost izjemnega pomena za zdrav razvoj, oblikovanje zdravega življenjskega sloga in ustrezno socializacijo otrok in mladine²³.

Financiranje šolske športne vzgoje sodi v področje vzgoje in izobraževanja, ki ga pokriva ministrstvo, pristojno za šolstvo. Smiselno je, da se zaradi velikih sprememb v življenjskih slogih²⁴ zagotovi vsem vključenim v programe vzgoje in izobraževanja od vrtca do konca šolanja skladno z resolucijo Evropskega parlamenta²⁵ najmanj 180 minut kakovostne šolske športne vzgoje tedensko. Po mnenju strokovnjakov je to najmanjši obseg, ki še lahko ob kakovostnem poučevanju in ustrezni velikosti vadbenih skupin omogoči, da nevtraliziramo negativne posledice sodobnega načina življenja. Smernice Svetovne zdravstvene organizacije narekujejo za mladostnike najmanj 60 minut zmerne do intenzivne telesne dejavnosti dnevno, vse dni v tednu²⁶. Ta obseg je mogoče doseči z ustreznim obsegom kakovostne športne vadbe v šoli in zunanje nje. Skladno z navedenim se do leta 2020 pripravi analiza smotrnosti uvedbe ene šolske ure športne vzgoje dnevno v osnovni šoli in srednjih šolah.

22 Npr. vrhunski šport vpliva na vključevanje otrok v šport, šport v šoli vpliva na kakovost in množičnost tekmovalnega športa in športne rekreacije, športna rekreacija vpliva na razvoj tekmovalnega športa itd.

23 Kovač, M., Strel, J., Starc, G., & Jurak, G. (2008). Physical Education and education through sport in Slovenia. In G. Klein & K. Hardman (eds.), *Physical education and Sport Education in European Union* (p. 389-404). Paris: Editions Revue EP.S.

Biddle, S.J.H. (2003). Enhancing motivation in physical education. V S.J. Silverman in C.D. Ennis (ur.), *Student Learning in Physical Education* (2nd ed., str. 101-127). Champaign, IL: Human Kinetics.

Hardman, K. (2008). Physical education in Schools and PETE programmes in the European context: Quality issues. V G. Starc, M. Kovač in Bizjak, K. (ur.) *4th International Symposium Youth Sport 2008 – The Heart of Europe. Book of Abstracts* (str. 9-26). Ljubljana: Faculty of Sport).

24 Jurak, G., Kovač, M. (2009). Ali kurikularne spremembe dohajajo spremembe v življenjskih slogih otrok? *Sodobna pedagogika*, 60(1), 318-333. Kovač, M., Jurak, G., Starc, G. in Strel, J. (2007). Šport in življenjski slogi slovenskih otrok in mladine. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo: Zveza društev športnih pedagogov Slovenije.

25 Resolucija Evropskega parlamenta o vlogi športa v izobraževanju z dne 13. novembra 2007 (2007/2086(INI)).

26 WHO. (2010). *Global recommendations on Physical Activity for Health*. Dostopno na: http://whqlibdoc.who.int/publications/2010/9789241599979_eng.pdf.

<i>Strateški cilji</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>S kakovostno in redno športno vzgojo (najmanj 180 minutno tedensko) povečati gibalno zmogljivost malčkov / učencev / dijakov / študentov za 5 %</i> - <i>Pri malčkih / učencih / dijakih / študentih oblikovati trajne navade za redno ukvarjanje s športom in privzemanje zdravega življenjskega sloga</i> - <i>Znotraj izpeljave učnih načrtov za osnovno šolo učencem omogočiti brezplačno učenje plavanja in opravljanje kolesarskega izpita</i>
<i>Kazalniki</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Število minut, ki so vsak dan namenjene področju gibanja v vrtcih</i> - <i>Število minut obveznega predmeta (šport oziroma športna vzgoja) v posameznih stopnjah vzgoje in izobraževanja</i> - <i>Število ur prostočasne šolske športne vzgoje v posameznih stopnjah vzgoje in izobraževanja</i> - <i>Delež vključenih malčkov / učencev / dijakov / študentov v prostočasne športne programe</i> - <i>Povprečno število malčkov / učencev / dijakov / študentov v vadbeni skupini</i> - <i>Delež ur v prvem in drugem triletju, kjer poteka skupno poučevanje razredne učiteljice in športnega pedagoga</i> - <i>Delež učencev / dijakov / študentov, ki so prekomerno težki ali debeli</i> - <i>Spremembe v gibalnem razvoju ter drugih kazalnikih gibalne kompetentnosti otrok in mladine</i> - <i>Delež plavalcev</i> - <i>Mnenje staršev / učencev / dijakov / študentov o kakovosti programov</i>

V preteklem desetletju se je prvič zmanjšalo število ur športne vzgoje v nekaterih tehniških in poklicnih šolah, z uvedbo bolonjske reforme je bila iz rednih študijskih programov izključena športna vzgoja, kar je v popolnem nasprotju s potrebami današnje mladine. Med otroki in mladino je vse bolj prisoten t.i. sedeči način življenja, izjemno se povečuje delež prekomerno težkih in debelih, zmanjšuje pa se njihova gibalna kompetentnost²⁴. Strateški cilji, ki bi jih naj uresničilo ministrstvo, pristojno za izobraževanje, do leta 2023, so zato usmerjeni v zagotavljanje ustrezne količine vadbe za vse otroke in mladino ter izboljšanje njene kakovosti²⁷. Vse to zahteva tudi drugačne normative glede velikosti vadbenih skupin za izpeljavo pouka in drugačne načine izobraževanja ter strokovnega izpopolnjevanja bodočih učiteljev, ki poučujejo športno vzgojo na vseh stopnjah šolanja. Glede na to nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje naslednje ukrepe²⁸:

1. povečati količino obveznih ur športne vzgoje,
2. povečati količino izbirnih ur športne vzgoje,
3. povečati kakovost športne vzgoje,
4. sistemsko spremljati telesni in gibalni razvoj ter druge kazalnike gibalne kompetentnosti na celotni populaciji osnovnošolcev, srednješolcev in študentov.

²⁷ Kakovost pojmuje kot preplet sodobno zasnovanih učnih načrtov in interesnih športnih programov, materialnih in normativnih pogojev za njihovo izpeljavo, ustrezno kompetentnega kadra in ustreznih pristopov k delu z mladimi, kot so: diagnosticiranje na podlagi objektivnih podatkov, ustrezna diferenciacija in individualizacija vadbe, uporaba ustreznih pripomočkov in IKT (Informacijsko komunikacijske tehnologije – postopki uporabe sodobnih učnih medijev, kot so računalniški programi, medmrežje, videoposnetki in njihove analize, slike, kinogrami, plakati, merilniki srčnega utripa, merilniki porabe energije itd.), različni načini evalvacije procesa, učinkovita in senzibilna izvedba pouka, da bo za mlade športna vadba prijetna izkušnja.

²⁸ Drugi podporni ukrepi so v poglavjih Izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje strokovnih delavcev v športu, Športni objekti in površine za šport v naravi. Ukrepi so predstavljeni v viru pod sprotno opombo št. 5.

6.1.2 Prostočasna športna vzgoja otrok in mladine

Številni strokovnjaki se strinjajo, da je strokovno vodena, dovolj intenzivna, kakovostno strukturirana in redna športna vadba edina dejavnost, ki lahko nevtralizira negativne posledice današnjega pretežno sedečega življenja in neustreznih prehranjevalnih navad sodobnih mladih generacij²⁹. Temeljni namen športne vadbe, predvsem v obdobju otroštva in mladostništva, je omogočiti, da postane otrok oziroma mladostnik gibalno kompetentna oziroma gibalno izobražena osebnost³⁰. Njene značilnosti so: ustrežna gibalna učinkovitost; usvojenost spretnosti in znanj, ki posamezniku omogočajo sodelovanje v različnih športnih dejavnostih; redna gibalna oziroma športna dejavnost in razumevanje vloge gibanja ter športa in njihovih vplivov na oblikovanje zdravega življenjskega sloga.

Sofinanciranje dejavnosti na področju prostočasne športne vzgoje otrok in mladine od predšolskega do vključno srednješolskega obdobja sodi v letni program športa na državni in lokalni ravni, v osnovni šoli pa je kot del razširjenega programa šole (interesne dejavnosti) financiran tudi iz sredstev šolstva. Prostočasna športna vzgoja otrok in mladine tako obsega širok spekter športnih dejavnosti: od obšolskih športnih programov, namenjenih vsem otrokom in mladini, do športnih programov otrok in mladine, ki niso del tekmovalnih sistemov panožnih športnih zvez in jih ponujajo društva in zasebniki.

Zaradi vpliva gibanja in športa na različne vidike razvoja mladega človeka je v nacionalnem programu športa 2014–2023 izpostavljena prednostna skrb za vse pojavne oblike športne dejavnosti otrok in mladine. S temi programi želimo uresničevati priporočila številnih resolucij, npr. Priporočil Svetovne zdravstvene organizacije²⁶, ki zahtevajo, da mora imeti vsak otrok in mladostnik vsaj uro kakovostne športne vadbe dnevno. Zato je nujno aktivno vključevanje različnih področij: šolstva (redni pouk, športni dnevi, interesni športni programi in šolska športna tekmovanja; skrb za šolanje mladih športnikov), zdravja (politike prehranjevalnih navad), prometa (zagotavljanje varnih poti, ki naj omogočajo dostop v šolo peš, s kolesom, skirojem ali rolerji), dela, družine in socialnih zadev (omogočanje družinskega prostočasnega udejstvovanja), turizma (brezplačna ponudba v turističnih središčih). Zaradi izrazito skromnega financiranja tega področja v zadnjem desetletju⁵ je treba povečati delež financiranja programov na lokalni ravni. Kakovost in učinkovitost prostočasnih športnih programov bomo povečali, če bodo programe vodili izobraženi oziroma bolj usposobljeni kadri. Zaradi zapletenosti dela z mladimi in varnosti lahko delajo z mladimi le izobraženi športni strokovnjaki, izjemoma pa tudi strokovni delavci, ki imajo najmanj drugo stopnjo usposobljenosti za opravljanje vzgojno-izobraževalnega dela v športu.

²⁹ Brettschneider, W.D. in Naul, R. (2007). Obesity in Europe: young people's physical activity and sedentary lifestyles. Sport sciences international, št. 4. Frankfurt am Main: Peter Lang.

Currie, C., Roberts, C., Morgan, A., Smith, R., Settertobulte, W., Samdal, O. idr. (2004). Young People's Health in Context, Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study: international report from the 2001/2002 survey. (Health Policy for Children and Adolescents, No. 4). Copenhagen: World Health Organization Regional Office for Europe.

Kovač, M., Jurak, G., Starc, G. in Strel, J. (2007). Šport in življenjski slogi slovenskih otrok in mladine. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo: Zveza društev športnih pedagogov Slovenije.

³⁰ Hardman, K. (2008). Physical education in Schools and PETE programmes in the European context: Quality issues. V G. Strac, M. Kovač in Bizjak, K. (ur.) 4th International Symposium Youth Sport 2008 – The Heart of Europe. Book of Abstracts (str. 9-26). Ljubljana: Faculty of Sport.

<i>Strateški cilji</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Povečati delež dnevno športno dejavnih otrok in mladine za 10 odstotnih točk</i> - <i>Izboljšati gibalno zmogljivost otrok in mladine</i> - <i>S športno vadbo pomagati določenim otrokom in mladostnikom (otroci in mladostniki s posebnimi potrebami, socialno izključeni idr.) k pridobivanju socialnih kompetenc in zdravemu razvoju</i>
<i>Kazalniki</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Delež otrok in mladine, ki se v prostem času (med tednom, v pouka prostih dnevih) redno ali občasno ukvarjajo s športom</i> - <i>Število otrok in mladine v nacionalnih športnih programih Mali sonček, Zlati sonček, Krpan, Hura, prosti čas, Naučimo se plavati, Šolska športna tekmovanja, Ciciban planinec, Mladi planinec, Zdrav življenjski slog idr.</i> - <i>Število otrok in mladine, ki se aktivno udeležuje dejavnosti v naravi</i> - <i>Spremembe v telesnem in gibalnem razvoju ter drugih kazalnikov gibalne kompetentnosti otrok in mladine</i> - <i>Indeks telesne mase (iz podatkov športno-vzgojnega kartona)</i> - <i>Število vključenih otrok in mladine v posebne programe športne vadbe, namenjene otrokom in mladini s posebnimi potrebami, socialno izključenim ipd.</i> - <i>Mnenje staršev / otrok / mladine o vsebini in kakovosti programov</i>

V preteklem desetletju zaznavamo izrazit porast deleža otrok in mladostnikov s prekomerno telesno težo in debelostjo, upadajo pa tudi gibalne sposobnosti, posebej tiste, ki so povezane z dalj časa trajajočim delom, zato so strateški cilji do leta 2023 usmerjeni v dnevno zagotavljanje vsaj ure dovolj intenzivne in kakovostno vodene športne vadbe. Ukrepi na področju prostočasne športne vzgoje otrok in mladine zahtevajo aktivno vključevanje različnih politik, zato so nekateri od ukrepov navedeni na drugih področjih nacionalnega programa športa³¹:

1. zagotoviti vsaj eno uro kakovostno vodene športne vadbe dnevno za vse starostne skupine otrok in mladine,
2. posodobiti in povečati kakovost ter privlačnost obstoječih prostočasnih programov športne vzgoje otrok in mladine,
3. zagotoviti vsaj dve uri brezplačnih, kakovostno vodenih športnih prostočasnih dejavnosti tedensko za učence in dijake.

³¹ Zagotavljanje dostopnosti športnih objektov in zunanjih športnih površin za otroke in mladino je umeščeno znotraj poglavja Športni objekti in površine za šport v naravi. Izboljšanje kompetenc strokovnega kadra, ki organizira in izpeljuje interesne športne programe otrok in mladine, je predstavljeno v poglavju Izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje strokovnih kadrov v športu.

6.1.3 Športna vzgoja otrok in mladine s posebnimi potrebami

V te programe se glede na interes lahko vključujejo otroci in mladina s posebnimi potrebami. Mednje uvrščamo otroke in mlade, ki zaradi prirojenih ali pridobljenih okvar in oviranosti, ki jo pogojuje oziroma ustvarja fizično in družbeno okolje, ne morejo sami delno ali v celoti zadovoljevati potreb osebnega, družinskega in družbenega okolja, v katerem živijo, zato potrebujejo prilagojeno izvajanje gibalnih programov z dodatno strokovno pomočjo. Športna vzgoja otrok in mladine s posebnimi potrebami je namenjena predvsem ustrezni skrbi za vključevanje teh mladih ljudi v vsakdanje življenje in predstavlja logično nadaljevanje njihovega rednega šolskega športnega udejstvovanja. Uspeh v športnih dejavnostih vpliva na njihovo uspešno socialno vključevanje, polno in bogatejše življenje. Oblike dejavnosti, ki sodijo v nacionalni program športa 2014–2023, so športna vadba, športne prireditve in tečaji oziroma posebni gibalni programi za posamezne vrste primanjkljajev oziroma ovir³².

<i>Strateški cilj</i>	- <i>Izboljšati povezave med šolami, športnimi in drugimi društvi, ki izvajajo programe za otroke in mladino s posebnimi potrebami</i>
<i>Kazalnika</i>	- <i>Število gibalnih programov za otroke in mladino s posebnimi potrebami</i> - <i>Število otrok in mladine s posebnimi potrebami, vključenih v gibalne programe</i>

V preteklem desetletju je bilo področje športne vzgoje otrok in mladine s posebnimi potrebami slabo financirano. Nacionalni program športa 2014–2023 za prihodnje predvideva spodbujanje sodelovanja vseh subjektov na tem področju in obsega naslednji ukrep³³:

1. spodbujanje povezovanja šol in športnih, dobrodelnih ter drugih društev na lokalni ravni za izvedbo gibalnih programov za otroke in mladino s posebnimi potrebami.

6.1.4 Obštudijske športne dejavnosti

Obštudijske športne dejavnosti so pomembna sestavina življenja študentov kot dopolnilo intelektualnemu delu. Pripomorejo k nevtralizaciji negativnih učinkov sedečega načina življenja, ki ga pretežno zahteva študij, in k polnejši uresničitvi človeka.

Študijsko obdobje lahko obravnavamo kot podaljšano obdobje mladostništva, v katerem je potrebno omogočiti nadaljevanje spodbude na poti do gibalno kompetentne osebnosti, zato tudi v tem obdobju zasledujemo cilj, in sicer uro kakovostne športne vadbe dnevno.

Obštudijske športne dejavnosti predstavljajo različne organizirane in samoorganizirane³⁴ oblike športnih dejavnosti v kraju študija in v domačem kraju bivanja študenta. Za organizacijo tovrstnih dejavnosti morajo poleg študentskih (športnih) organizacij skrbeti tudi visokošolski zavodi.

³² Nadgradnja teh programov so programi športne vzgoje invalidov, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport, kakovostni šport invalidov, vrhunski šport invalidov (vse zajeto v poglavju Šport invalidov) in športna rekreacija oziroma šport za vse (prav tako v ločenem poglavju).

³³ Drugi ukrepi, ki zadevajo področje športne vzgoje otrok in mladine s posebnimi potrebami, so predstavljeni v poglavjih Izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje strokovnih delavcev v športu ter Športni objekti in površine za šport v naravi.

³⁴ Pri samoorganiziranih oblikah se študentom zagotovi le prostor za izvajanje športnih dejavnosti.

<i>Strateški cilji</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Zagotoviti pogoje, da se bo v prostem času redno ukvarjalo s športom 50 % študentov - Izboljšati gibalno zmogljivost študentov za 10 % - Povečati število študentov v športnih programih za 20 %
<i>Kazalniki</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Delež študentov, ki se v prostem času redno ali občasno ukvarjajo s športom - Število študentov v obštudijskih športnih programih in v univerzitetnih športnih tekmovanjih - Spremembe v telesnem in gibalnem razvoju ter drugih kazalnikih gibalne kompetentnosti študentov - Mnenje študentov o kakovosti programov

V preteklem desetletju je bilo na področju študentskega športa veliko sprememb, ki so slabo vplivale nanj⁵. Treba bo povečati javno financiranje teh dejavnosti, zlasti na ravni lokalnih skupnosti. Univerze in samostojni visokošolski zavodi morajo vzpostaviti učinkovit sistem kakovostnih obštudijskih športnih dejavnosti, v katere bodo pritegniti večje število študentov. Glede na značilnosti študentov nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje naslednji ukrep na tem področju:

1. posodobiti in povečati kakovost ter privlačnost cenovno dostopnih obštudijskih športnih dejavnosti.

6.1.5 Športna vzgoja otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport

Kakovostna športna dejavnost otrok in mladine, ki se ukvarjajo s športom zaradi doseganja vrhunskih dosežkov, je temeljni pogoj kasnejše športne uspešnosti. Ti programi vključujejo načrtno skrb za mlade športnike na njihovi poti za doseganje vrhunskih rezultatov, primerljivih z dosežki vrstnikov v mednarodnem merilu. Temeljijo na kakovostni športni vzgoji, ki se odvija v športnih društvih in njihovih zvezah ter nadgrajuje v trening posamezne športne panoge, ki ga izvaja strokovno izobražen ali pa tudi strokovni kader, ki ima najmanj drugo stopnjo usposobljenosti za opravljanje vzgojno-izobraževalnega dela v športu. Programi morajo ob športnem udejstvovanju omogočati športniku uspešno izobraževanje. Pri tem so mladim športnikom na voljo sistemske pomoči³⁵.

Sofinanciranje športne vzgoje otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport, sodi v letne programe športa na državni in lokalni ravni.

³⁵ Predstavljeno v poglavju Izobraževanje nadarjenih in vrhunskih športnikov.

<i>Strateška cilja</i>	- <i>Povečati število otrok in mladine v tekmovalnih sistemih za 5 %</i> - <i>Povečati število športnikov mladinskega razreda za 5 %</i>
<i>Kazalnika</i>	- <i>Število otrok in mladostnikov, ki so vključeni v tekmovalne programe nacionalnih panožnih športnih zvez</i> - <i>Število športnikov mladinskega razreda</i>

V preteklem desetletju smo vzpostavili sistem nacionalnih panožnih športnih šol, ki je izboljšal kakovost dela z nadarjenimi mladimi športniki, zato bodo prihodnje dejavnosti usmerjene v prenos te pozitivne prakse na lokalno raven in na izboljšanje kakovosti dela s to občutljivo populacijo. Zagotavljanje možnosti za kakovostno športno vzgojo otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport, posega na več področij nacionalnega programa 2014–2023³⁶, zato je v tem delu opredeljen le en ukrep:

1. omogočiti kakovostno športno vzgojo otrok in mladine v tekmovalnih sistemih panožnih športnih zvez (nacionalne in občinske panožne športne šole, podpora programom).

6.1.6 Kakovostni šport

Kakovostni šport predstavlja nadgradnjo športne vzgoje otrok in mladine, usmerjene v kakovostni in vrhunski šport. V programe kakovostnega športa uvrščamo vse športnike in športne ekipe v članskih starostnih kategorijah, ki ne izpolnjujejo pogojev za pridobitev statusa vrhunškega športnika, tekmujejo v tekmovalnih sistemih nacionalnih panožnih športnih zvez do naslova državnega prvaka ter na mednarodnih tekmovanjih in so registrirani skladno s pogoji OKS-ZŠZ⁸. Razvoj kakovostnega športa je pomemben dejavnik širjenja vključenosti čim večjega števila športnikov v šport za dosežek³⁷ in vzpostavljanja konkurenčnega okolja v posameznih športnih panogah na državni ravni. Bolj kakovostno in širše konkurenčno okolje na državni ravni je pomemben dejavnik in spodbujevalec razvoja vrhunškega športa. Posebno mesto znotraj področja kakovostnega športa zavzemajo športniki in športne ekipe, ki si skladno s pogoji OKS-ZŠZ⁸ pridobijo status športnikov državnega razreda, saj ta predstavlja doseganje najvišje ravni športne uspešnosti športnika ali športne ekipe na nacionalni ravni oziroma primerne ravni uspešnosti v mednarodnem prostoru. Zaradi navedenega se kakovostni šport sofinancira iz javnih financ prek letnih programov športa. Pri tem je izključeno plačilo športnikov za njihovo športno udejstvovanje.

<i>Strateški cilj</i>	- <i>Ohranjanje števila športnikov z državnim razredom</i>
<i>Kazalnik</i>	- <i>Število športnikov z državnim razredom</i>

V kakovostnem športu se je v preteklem desetletju povečalo tako število športnikov, vključenih v tekmovalne sisteme (registrirani), kakor tudi število športnikov s statusom športnika državnega razreda⁸. Pomembna pomanjkljivost analiziranega obdobja je bila predvsem opredelitev pomena

³⁶ Izboljšanje kompetenc strokovnega kadra, ki organizira in izpeljuje prostočasne športne programe otrok in mladine, je predstavljeno v poglavju Izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje strokovnih kadrov v športu. Podpore športnikom v šolskem sistemu so predstavljene v poglavju Izobraževanje nadarjenih in vrhunskih športnikov. Meritve in spremljanje treniranosti je opredeljeno v poglavju Spremljanje pripravljenosti športnikov in svetovanje o športni vadbi.

³⁷ Šport za dosežek predstavlja športno udejstvovanje, v katerem je udeležencem najpomembnejši cilj doseči čim boljšo uvrstitev ali javno priznanje njihovega športnega udejstvovanja.

športnikov s statusom državnega razreda, ki predstavljajo najvišjo raven uspešnosti znotraj področja kakovostnega športa. Nacionalni program športa 2014–2023 zato večjo pozornost namenja urejanju notranjih razmerij porabe javnofinančnih sredstev na področju kakovostnega športa. Statusne pravice športnikov, ki jih uvrščamo v področje kakovostnega športa, so predstavljene v ločenem poglavju. Skladno s tem nacionalni program športa 2014–2023 na področju kakovostnega športa opredeljuje naslednji ukrep:

1. povečanje konkurenčnosti programov kakovostnega športa (učinkovita uporaba športnih objektov).

6.1.7 Vrhunski šport

Doseganje visokih in najvišjih športnih dosežkov v svetovnem merilu je v prvi vrsti veliko dejanje za posameznika, ob spletu medijske pojavnosti, nacionalnega pomena športa in družbene odmevnosti pa je lahko pomembno tudi za širšo družbeno skupnost (lokalno skupnost, regijo, državo, mednarodno javnost).

Vrhunski šport predstavlja eno najvišjih oblik človekove ustvarjalnosti na področju športa. Pogosto označuje tudi športno dejavnost za dokazovanje zgornje meje človeških psihofizičnih sposobnosti. Ta pojavna oblika športa ima pomembno vlogo za druge vidike športa, zlasti za vključevanje mladih v šport. Vrhunski športniki so vzorniki mladim, z njihovimi dosežki pa se pogosto poistovetijo vsi pripadniki zamišljene nacionalne skupnosti (t.i. nacionalna identifikacija)⁴. Vrhunski šport predstavlja tudi področje, na katerem se lahko prek dosežkov na mednarodni ravni uresničujejo koristi države (npr. prepoznavnost). Vrhunski športni dosežki posredno odražajo razvitost športne panoge, kažejo na njeno organiziranost, vplivajo na športno industrijo, trgovino, turizem, medije, posredno pa usmerjajo načine (aktivnega in pasivnega) preživljanja prostega časa ljudi. Zapletenost vrhunskega športnega dosežka je tako velika, da jo je težko razčleniti, zagotovo pa je zanj treba uskladiti sposobnosti športnika, trenerja, dane materialne in finančne možnosti, znanstvena spoznanja in trdo ter načrtno delo.

Nekatere poti do vrhunskega športnega dosežka, pa tudi učinki vrhunskega športa so pogosto protislovni, zato so stranpoti vrhunskega športa (doping, nehumano delo s športniki, prirejanje športnih rezultatov) poseben predmet obravnave nacionalnega programa športa 2014–2023³⁸. Vendar pa ima vrhunski šport toliko pozitivnih vrednot za posameznika in nacijo, da vsaka družba s posebnim interesom podpira svoje športnike pri doseganju vrhunskih dosežkov. V humanih družbah posvečajo posebno pozornost delu z najmlajšimi športniki, kjer je lahko strokovnost ali nestrokovnost odločilna za to, ali bo športnik izkoristil svoje zmožnosti, obdržal raven ustrezne motivacije in dosegel svoje osebne cilje.

V vrhunskem športu lahko športniki izoblikujejo svojo družbeno vlogo s pomočjo dosežkov na športnih tekmovanjih. Vrhunski šport ima v Republiki Sloveniji izredno tradicijo in za prebivalce Republike Slovenije lahko trdimo, da še posebej cenijo športnike in vrhunske športne dosežke⁴. Ustvarjanje vrhunskih športnih storitev od športnika poleg njegove športne nadarjenosti

³⁸ Obravnavano v poglavju Podpora humanosti v športu.

zahteva veliko delavnosti, večkrat tudi odrekanja, ustrezne pogoje dela in splet drugih dejavnikov. Zato je doseganje vrhunskih športnih rezultatov rezultat načrtnega, tehnološko dovršenega, individualiziranega procesa; ne samo treniranja, v katerega je vključenih več ljudi, pogosto tudi več športnih organizacij. Glavni nosilci vrhunškega športa so športniki in njihovi trenerji ter športna društva in nacionalne panožne športne zveze, v katerih delujejo. Pomembna pa so tudi podporna okolja: družina (zasebno življenje športnika), šola (usklajevanje šolskih in športnih obveznosti), panožni tim (spremljanje zdravstvenega stanja in pripravljenosti športnika) in poklicno okolje (usklajevanje delovnih in športnih obveznosti).

Vrhunski šport in s tem vrhunski športnik je v Republiki Sloveniji dogovorno opredeljen glede na kategorizacijo športnikov⁸. Model za razvrščanje športnikov v razrede temelji na izhodišču, da je vrhunski ustvarjalni dosežek lahko dosežen le v absolutni mednarodni konkurenci, torej na tekmovanjih, na katerih nastopajo vsi najboljši v posamezni športni panogi. Po tem modelu se vrednotenje rezultatov športnikov izpelje na podlagi značilnosti tekmovanja, na katerem je bil rezultat dosežen, to je mednarodne konkurenčnosti in nacionalnega pomena športne panoge ter tudi na podlagi drugih kriterijev⁸.

<i>Strateški cilji</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Ohranjanje števila vrhunskih športnikov</i> - <i>Ohranjanje števila osvojenih medalj na olimpijskih igrah, svetovnih prvenstvih, evropskih prvenstvih in končnih razvrstitvah svetovnih pokalov</i> - <i>Vsestranski razvoj vrhunskih športnikov v času njihove športne kariere in po njej</i>
<i>Kazalniki</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Število vrhunskih športnikov</i> - <i>Število osvojenih medalj na olimpijskih igrah, svetovnih prvenstvih, evropskih prvenstvih in skupnih uvrstitvah svetovnih pokalov</i> - <i>Zadovoljstvo športnikov s pridobljenim statusom vrhunškega športnika</i> - <i>Zadovoljstvo trenerjev s pridobljenim statusom vrhunškega trenerja</i>

Ukrepi, izvedeni v predhodnem desetletnem obdobju, so imeli ugoden in pozitiven vpliv na rast in razvoj vrhunškega športa v Republiki Sloveniji. Razvoj vrhunškega športa se ni kazal samo v večjem številu vrhunskih športnikov in stalnim večanjem števila osvojenih medalj na največjih mednarodnih športnih tekmovanjih, temveč je ta viden tudi v uspehih slovenskih reprezentanc v moštvenih športih. Prav tako pa je opazna kakovostna razpršenost vrhunškega športa na vedno večje število športnih panog⁵.

Vrhunski športni dosežek je storitev, katere stroški so podobni povsod po svetu, stalno pa naraščajo. Ker želimo ostati konkurenčni, nacionalni program športa 2014–2023 v prihodnje poleg sofinanciranja izpeljave programov vrhunskih športnikov namenja še večjo skrb zagotavljanju statusnih pravic vrhunskih športnikov in vrhunskih trenerjev, ustvarjanju ugodnega okolja za celostni razvoj vrhunskih športnikov v času športne kariere in po njej ter izboljšanju prostorskih možnosti za priprave in nastope slovenskih športnikov. Skladno s tem bomo na podlagi obstoječih možnosti vzpostavili in programsko povezali olimpijske, nacionalne in občinske športne centre. Za nudenje celovite strokovne podpore programom vrhunškega športa bo ustanovljen olimpijski strokovni center³⁹. Za usklajevanje študijskih in vadbenih

³⁹ Olimpijski športni center je opisan v poglavju Razvojne dejavnosti.

obveznosti bomo ustanovili olimpijski univerzitetni športni center⁴⁰ za trening vrhunskih športnikov študentov v Ljubljani.

Vrhunski šport se sofinancira iz letnih programov športa, vendar pa se javno-finančna sredstva ne smejo namenjati za plačilo športnikom za njihovo nastopanje. Nacionalni program na področju vrhunškega športa opredeljuje naslednja ukrepa⁴¹:

1. povečanje konkurenčnosti programov vrhunškega športa (podpora programom, spodbude za vrhunske športnike in njihove trenerje, olimpijski univerzitetni športni center),
2. sistemska opredelitev za uveljavljanje statusnih pravic vrhunskih športnikov in vrhunskih trenerjev (zaposlovanje vrhunskih športnikov in vrhunskih trenerjev v javni upravi, pomoč pri iskanju zaposlitve nekdanjim vrhunskim športnikom, usklajevanje študijske in športne poti).

6.1.8 Šport invalidov

Šport invalidov⁴² ima v vseh svojih raznovrstnih oblikah pomembne psihosocialne učinke (možnost rehabilitacije s pomočjo gibanja, vključevanje v družbo), lahko pa tudi športne učinke (možnost doseganja vrhunskih rezultatov in ukvarjanje s športno rekreacijo). Tako pri nekaterih oblikah zmanjšanih zmožnosti človekove telesne dejavnosti prevladuje izrazito doseganje vrhunskih dosežkov (paraolimpijski športi, olimpijada gluhih⁴³), drugje pa so v ospredju bolj psihosocialni vidiki (igre specialne olimpijade). Obstajajo pa tudi druge oblike športa invalidov (neparaolimpijski športi).

Raznolikost športnih dejavnosti na področju športa invalidov kaže tudi sestava osrednje panožne zveze na področju športa invalidov v Republiki Sloveniji, Zveze za šport invalidov Slovenije – Paraolimpijskega komiteja Slovenije, ki združuje največje nacionalne invalidske organizacije⁴⁴.

Zaradi interdisciplinarnosti je šport invalidov prepleten z različnimi družbenimi področji, med katerimi sta najpomembnejša zdravstvo ter vzgoja in izobraževanje. Pri njegovem razvoju so poleg športnih društev in drugih športnih organizacij zato udeleženi tudi subjekti iz omenjenih družbenih področij. Šport invalidnih otrok in mladine poteka večinoma v običajnih šolah. Ti programi niso vključeni v letne programe športa, so pa kot del sprejetih predmetnikov in šolskih

⁴⁰ Olimpijski univerzitetni športni center je opisan v poglavju Športni objekti in površine za šport v naravi.

⁴¹ Razvojne naloge za spodbujanje vrhunškega športa so opredeljene v poglavju Razvojne dejavnosti v športu, pomoči za usklajevanje šolskih in športnih obveznosti vrhunskih športnikov so opisane v poglavju Izobraževanje nadarjenih in vrhunskih športnikov, preprečevanje stranpoti vrhunškega športa v poglavju Podpora humanosti v športu, vzpostavljanje prostorskih možnosti za ukvarjanje z njim pa v poglavju Športni objekti in površine za šport v naravi.

⁴² Obstaja več opredelitev invalidnih oseb. Po Zakonu o invalidskih organizacijah (Uradni list RS, št. 108/02, 61/06) je v skladu z mednarodno klasifikacijo invalid tisti posameznik, ki zaradi prirojenih ali pridobljenih okvar in oviranosti, ki jo pogojuje oziroma ustvarja fizično in družbeno okolje, ne more sam delno ali v celoti zadovoljevati potreb osebnega, družinskega in družbenega okolja, v katerem živi.

⁴³ Ang. deaflympics

⁴⁴ Navedena zveza ima kratico ZŠIS-POK in vključuje naslednje članice: Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije, Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, Zveza paraplegikov Slovenije, Zveza delovnih invalidov Slovenije, Sonček – Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije, Sožitje – Zveza društev za pomoč ljudem z motnjami v duševnem razvoju Slovenije (Zveza Sožitje), Društvo distrofikov Slovenije, Združenje multiple skleroze Slovenije, Zveza društev CIV Slovenije, Društvo študentov invalidov Slovenije, Zveza društev vojnih invalidov, Zveza invalidskih društev ILCO Slovenije, Društvo laringektomiranih Slovenije, Društvo paralizikov Slovenije in Društvo revmatikov Slovenije.

programov zelo pomemben element vzpostavljanja športne dejavnosti in oblikovanja športne kulture invalidnih oseb.

<i>Strateški cilji</i>	<ul style="list-style-type: none">- <i>Izboljšati povezave med športnimi društvi in dobrodelnimi društvi, ki izvajajo programe za invalide</i>- <i>Vzpostaviti šport invalidov na lokalni ravni</i>- <i>Povečati število športno dejavnih invalidov, vključenih v športne programe na področju športne rekreacije in tekmovalnega športa za 200 %</i>
<i>Kazalniki</i>	<ul style="list-style-type: none">- <i>Število športnih programov za invalide</i>- <i>Število športnih društev za invalide</i>- <i>Število vrhunskih športnikov invalidov</i>- <i>Število invalidov, vključenih v športne programe na področju športne rekreacije in tekmovalnega športa</i>

V Republiki Sloveniji je približno 170.000 oseb s statusom invalida. Na področju prostočasne športne vzgoje je trenutno zelo malo programov za to populacijo, tako s tekmovalnega kot tudi rekreativnega vidika. Dvig kakovosti programov in število invalidov, ki se bodo ukvarjali s športno rekreativno dejavnostjo, bo mogoč zlasti v sodelovanju z ZŠIS-POK kot trenutno edinim reprezentativnim predstavnikom športa invalidov v Republiki Sloveniji, z občinskimi športnimi zvezami, nacionalnimi panožnimi zvezami, državnimi organi in drugimi nosilci športnih dejavnosti.

V preteklem desetletju so bili postavljeni cilji na področju športa invalidov le delno doseženi, saj ZŠIS-POK ni imel podpore v ustreznih strokovnih organizacijah in pristojnih ministrstvih. Nacionalni program športa 2014–2023 za prihodnje predvideva sodelovanje vseh subjektov znotraj ukrepov, ki izhajajo iz Konvencije o pravicah invalidov⁴⁵ in opredeljujejo tudi njihove pravice na področju športa. Na splošno se je Republika Slovenija z ratifikacijo zavezala sprejeti ukrepe, s katerimi invalidom enako kot drugim ljudem omogočajo sodelovanje pri prostočasnih športnih dejavnostih. Njihov pomemben dejavnik predstavlja postopna integracija invalidov v šolski sistem in panožne športne zveze, tam kjer za to obstaja interes.

Nacionalni program športa 2014–2023 na področju športa invalidov obsega naslednje ukrepe⁴⁶:

1. spodbujanje povezovanja športnih in invalidskih ter dobrodelnih društev na lokalni ravni za izpeljavo športnih programov za invalide,
2. dvig konkurenčnosti vrhunškega športa invalidov (zagotavljanje ustrezne organizacijske infrastrukture za tekmovalne, podpora vrhunskim športnikom invalidom prek ZŠIS-POK),
3. zagotavljanje statusnih pravic vrhunskih športnikov invalidov,
4. vzpostavitev modela vključevanja invalidov v šport v vzgojno-izobraževalnem sistemu,
5. spodbuditi povezovanja med posameznimi panožnimi športnimi zvezami in ZŠIS-POK.

⁴⁵ Konvencijo o pravicah invalidov je sprejela Generalna skupščina Združenih narodov 13. decembra 2006, Republika Slovenija pa jo je podpisala 31. marca 2007, DZ RS pa jo je ratificiral 2. aprila 2008. Dosegljiva je na http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/invalidi/konvencija_o_pravicah_invalidov/.

⁴⁶ Drugi ukrepi, ki zadevajo področje športa invalidov, so predstavljeni v poglavjih Izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje strokovnih delavcev v športu ter Športni objekti in površine za šport v naravi.

6.1.9 Športna rekreacija

Športna rekreacija je smiselno nadaljevanje obvezne in prostočasne športne vzgoje, športne vzgoje otrok in mladine s posebnimi potrebami, obštudijskih športnih dejavnosti ter prav tako programov tekmovalnega športa (športniki naj bi po zaključeni tekmovalni karieri ostali športno dejavni). Predstavlja športno dejavnost odraslih vseh starosti oziroma družin s ciljem ohranjanja zdravja, dobrega počutja in vitalnosti, druženja, tekmovanja ali zabave. Z vidika javnega interesa so pomembni zlasti učinki takšne športne vadbe, ki nesporno dokazujejo, da je redna, kakovostno strukturirana in ustrezno intenzivna športna rekreacija zelo koristna za zdravje posameznika in posledično tudi za javno zdravje⁴⁷. Takšna vadba⁴⁸ zmanjšuje obolevnost in smrtnost⁴⁹, neposredno zmanjšuje telesno težo, omogoča boljše uravnavanje maščob v krvi⁵⁰ ter količine telesnega maščevja⁵¹, dviguje raven varovalnega holesterola - HDL in niža raven škodljivega holesterola - LDL⁵² ter povečuje kostno gostoto⁵³.

Športna rekreacija zato predstavlja dejavno, koristno in prijetno izpopolnjevanje dnevnega, tedenskega in letnega prostega časa ljudi. Ima različne pojavne oblike. Zaradi oblikovanja zdravega življenjskega sloga je zlasti priporočljivo družinsko ukvarjanje s športom. Pri tem ni pomembna samo večja notranja povezanost in kakovost družinskega življenja, temveč tudi spoznanja o športu kot praviloma učinkovitem sredstvu razvedrila in kakovostnega preživljanja prostega časa, pa tudi preprečevanja in zdravljenja sociopatoloških pojavov. Vse pomembnejši del športne rekreacije je zaradi demografskih gibanj šport starostnikov. Športna rekreacija predstavlja tudi pomemben razvojni dejavnik športnega turizma, za katerega ima Republika Slovenija izjemne danosti. Športno dejavni turizem predstavlja sredstvo, s katerim je mogoče pospešiti promocijo ukvarjanja s športom, tako v sklopu družin kot posamezno. Vedno večja potreba pa se kaže tudi po športni dejavnosti znotraj delovnih organizacij, v obliki aktivnih odmorov med delovnim procesom in po športni rekreaciji zaposlenih izven delovnega časa, prilagojeni glede na posebnosti delovnega mesta ter značilnosti zaposlenih, ki delo opravljajo.

⁴⁷ Javno zdravje je opredeljeno kot znanost in stroka o preprečevanju in krepitvi zdravja skupnosti skozi izobraževanje, promocijo zdravih življenjskih slogov ter raziskav o preprečevanju bolezni in poškodb. Javno zdravje pomaga izboljšati zdravje in dobro počutje ljudi.

⁴⁸ Enake pozitivne učinke imajo tudi vsi drugi programi športa, le da se pri nekaterih od njih pojavljajo tudi nekateri negativni zdravstveni učinki (npr. poškodbe in okvare pri vrhunskem in kakovostnem športu). Kljub temu imajo tudi ti programi zelo pozitivno zdravstveno in stroškovno bilanco. Izračuni, ki upoštevajo tudi poškodbe pri športu, namreč kažejo na neposredne stroške zdravljenja zaradi telesne neaktivnosti od 104 USD do 1.305 USD na prebivalca (v: Oldridge, N. (2006). Costs of physical inactivity. V: Abstract book of 11th World sport for all congress. Physical Activity: Benefits and Challenges, pp. 9. Havana: Cuban Olympic Committee).

⁴⁹ Blair, S.N., Kohl, H.W., Barlow, C.E., Paffenbarger, R.S., Gibbons, L.W., Macera, C.A. (1995). Changes in physical fitness and all-cause mortality. A prospective study of healthy and unhealthy men. *Jama*, 273(14):1093-8.

Haskell, W.L., Leon, A.S., Caspersen, C.J., Froelicher, V.F., Hagberg, J.M., Harlan, W. et al. (1992). Cardiovascular benefits and assessment of physical activity and physical fitness in adults. *Med Sci Sports Exerc*, 24(6 Suppl):S201-20.

⁵⁰ Leon, A.S., Sanchez, O.A. (2001). Response of blood lipids to exercise training alone or combined with dietary intervention. *Med Sci Sports Exerc*, 33(6 Suppl):S502-15; discussion S528-9.

⁵¹ Kromhout, D., Bloemberg, B., Seidell, J.C., Nissinen, A., Menotti, A. (2001). Physical activity and dietary fiber determine population body fat levels: the Seven Countries Study. *Int J Obes Relat Metab Disor*, 25(3):301-6.

⁵² Sasaki, J., Shindo, M., Tanaka, H., Ando, M., Arakawa, K. (1987). A long-term aerobic exercise program decreases the obesity index and increases the high density lipoprotein cholesterol concentration in obese children. *Int J Obes*, 11(4):339-45.

⁵³ Centers for Disease Control and Prevention (1997). Guidelines for school and community programs to promote lifelong physical activity among young people. *MMWR Recomm Rep*; 46(RR-6):1-36.

<i>Strateški cilji</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Povečati delež redno športno dejavnih odraslih na 70 %</i> - <i>Povečati delež športno dejavnih v strokovno vodenih športnih programih za 3 odstotne točke</i> - <i>Povečati delež športno dejavnih turistov</i>
<i>Kazalnika</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Delež športno dejavnih prebivalcev (redno, občasno, v strokovno vodenih športnih programih)</i> - <i>Delež športno dejavnih turistov</i>

V preteklem desetletju beležimo pomemben razvoj športne rekreacije. Športna dejavnost Slovencev se je zvišala⁴; zaradi vpliva mater na preživljanje prostega časa družine⁵⁴ je zlasti pomembna številčnejša navzočnost žensk v športni rekreaciji. Povečala se je tudi ponudba programov športne rekreacije. Tukaj je gibalo razvoja zlasti zasebna ponudba⁵. Vendar ne smemo prezreti, da športna rekreacija temelji na finančnih prispevkih prebivalstva⁵, zato v preteklosti niso bili vzpostavljeni pogoji za enak dostop do nje vsem prebivalcem Republike Slovenije. Zato nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje povečanje dostopnosti zlasti z ukrepi na področju zunanjih športnih objektov in uporabe naravnih površin za šport na način, da imajo le-te čim manjše negativne vplive na okolje. Športna rekreacija na teh površinah lahko predstavlja zelo dobro nevtralizacijo današnjim delovnim obremenitvam, ki jih označuje dolgotrajno sedenje v zaprtih prostorih pred računalniškimi zasloni, hkrati pa je zaradi njihove brezplačne uporabe tudi socialni korektiv. Raznovrstne brezplačne možnosti ukvarjanja s športno rekreacijo, kot so brezplačna športna vadba, brezplačna uporaba šolskih igrišč v popoldanskem času, interesne dejavnosti s področja športa itn., vplivajo bodisi na izboljšanje ravni telesne dejavnosti kakor tudi bistveno pripomorejo k zmanjševanju neenakosti med posamezniki⁵⁵.

Uresničevanje strateških ciljev na področju športne rekreacije bo poleg dejavnosti, navedenih v drugih poglavjih⁵⁶, udeleženo prek naslednjih ukrepov:

1. povečati dostopnost do kakovostne športne rekreacije,
2. povečati ozaveščenost vsakega posameznika o pomenu športne dejavnosti za lastno zdravje v najširšem pomenu besede in o možnih negativnih vplivih športne dejavnosti na naravno okolje,
3. spodbujanje različnih oblik telesne vadbe v delovnem okolju,
4. športna rekreacija na recept,
5. okrepiti podobo Republike Slovenije kot turistične destinacije za športno dejavne počitnice.

⁵⁴ Doupona, M. (1996). Socialno demografska struktura mater in očetov šoloobveznih otrok in njihov odnos do športa. Doktorska disertacija, Ljubljana: Fakulteta za šport.

⁵⁵ Ferreira I, van der Horst K, Wendel-Vos W, Kremers S, Van Lenthe FJ, Brug J. Environmental correlates of physical activity in youth – a review and update. Journal compilation. The International Association for the Study of obesity. Obesity reviews 2006; 8: 129-54.

⁵⁶ Nacionalni program športa spodbuja športno rekreacijo še z ukrepi na področju športnih prireditev in promocije športa, športnih objektov in površin za šport v naravi, izobraževanj, usposabljanj in izpopolnjevanj kadrov v športu, znanstveno-raziskovalnem področju ter področju javnega obveščanja o športu.

6.1.10 Šport starejših

Po demografskih napovedih bo do leta 2060 vsak tretji prebivalec Republike Slovenije starejši od 65 let, skoraj vsak sedmi prebivalec pa bo starejši od 80 let. Po drugi strani se število mladih zmanjšuje⁵⁷. Staranje družbe bo imelo neizogibne družbene spremembe, zato šport starejših, kljub temu, da vsebinsko sodi med športno rekreacijo, izpostavljam v ločenem poglavju, saj bo v prihodnosti predstavljalo pomembno področje razvoja športa in širše družbe.

Šport starejših lahko opredelimo kot športno-rekreativno dejavnost ljudi nad 65. letom starosti⁵⁸. To je običajno obdobje, ko se ljudje upokojijo, zaradi staranja pa se spremenijo nekatere biološke lastnosti človekovega organizma, zato starejši pogosteje obolevajo. Za družbo lahko predstavlja šport starejših pomembno sredstvo za zmanjševanje izdatkov za javno zdravstveno blagajno, saj učinki kakovostne telesne vadbe zmanjšujejo obolevnost. Za posameznika pa redna športa dejavnost v tem življenjskem obdobju pomeni kakovostno in samostojno staranje, ohranjanje telesnega, duševnega, čustvenega in socialnega zdravja, socialno vključevanje, zmanjšanje stroškov zdravljenja in ohranjanje ustvarjalne življenjske energije.

Šport starejših predstavlja nadaljevanje športne rekreacije iz odrasle dobe s prilagoditvami glede na zmožnosti posameznika, ki izhajajo iz procesov staranja; izsledki pa kažejo, da je mogoče pričakovati pozitivne spremembe redne telesne vadbe tudi pri ljudeh, ki so začeli vaditi šele v starosti⁵⁹.

<i>Strateška cilja</i>	<i>– Povečati delež športno dejavnih starejših na 50 %</i> <i>– Povečati delež športno dejavnih starejših v strokovno vodenih športnih programih za 10 odstotnih točk</i>
<i>Kazalnik</i>	<i>- Delež športno dejavnih starejših (redno, občasno, v strokovno vodenih športnih programih)</i>

Delež starejših, ki se ukvarjajo s športom, se je v preteklem desetletju dvignil na 38 %, vendar pa je ta delež izrazito nižji kot v starostni skupini prebivalcev med 55 in 64 letom, ki znaša 62,3 %⁶⁰. V prihodnje bo za doseganje strateških ciljev treba razširiti programsko ponudbo s posebej strokovno izobraženim in usposobljenim kadrom, prilagoditi športne objekte in njihovo opremo starejšim, učinkovito izkoristiti naravne danosti za športno rekreacijo ter povezati delovanje športnih, upokojenskih in zdravstvenih organizacij. Skladno s tem nacionalni program športa 2014–2023 na področju športa starejših obsega naslednja ukrepa⁶¹:

1. zagotoviti vsaj dve uri brezplačnih, kakovostno vodenih športnih dejavnosti tedensko za starejše,
2. spodbuditi medgeneracijsko sodelovanje skozi šport.

⁵⁷ SURS (2009). Prebivalstvo Slovenije danes in jutri, 2008-2060. Projekcije prebivalstva EUROPOP2008 za Slovenijo. Ljubljana: Statistični urad RS. Dosegljivo na: <http://www.stat.si/doc/pub/prebivalstvo2009.pdf>

⁵⁸ Takšna starostna meja velja v večini razvitih držav (<http://www.who.int/healthinfo/survey/ageingdefnolder/en/>).

⁵⁹ Chodzko-Zajko, W. J., Proctor, D. N., Fiatarone Singh, M. A., Minson, C. T., Nigg, C. R., Salem, G. J., et al. (2009). American College of Sports Medicine position stand. Exercise and physical activity for older adults. *Med Sci Sports Exerc*, 41(7), 1510-1530.

⁶⁰ Sila, B. et.al. (2010). Športno rekreativna dejavnost Slovencev. Šport, 67 (1-2), priloga.

⁶¹ Drugi ukrepi, ki zadevajo področje športa starostnikov, so predstavljeni v poglavjih Športna rekreacija, Izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje strokovnih delavcev v športu ter Športni objekti in površine za šport v naravi.

6.2 Športni objekti in površine za šport v naravi

Pomemben dejavnik športnega udejstvovanja je tudi materialno okolje⁶², zato je ena od prednostnih nalog nacionalnega programa športa 2014–2023 učinkovita in dostopna mreža kakovostnih športnih objektov in površin za šport v naravi. Sofinanciranje dejavnosti na področju športnih objektov in površin za šport v naravi sodi v letne programe športa na državni in lokalni ravni.

V preteklem desetletju smo zagotovili spodobne infrastrukturne pogoje^{5, 63} - z izjemo vadbene infrastrukture v največjih mestnih središčih, zlasti Ljubljani in Mariboru⁶⁴. Zato je smiselno pospeševati čim boljšo izrabo obstoječih javnih in tistih zasebnih športnih objektov, kjer obstaja velik javni interes za njihovo vključevanje v mrežo športnih objektov (npr. objekti športnih društev, kjer se izvaja veliko vsebin nacionalnega programa športa), ter zgraditi manjkajoče večnamenske vadbene športne objekte.

Športni prostori v šolah morajo biti kar najbolje izkoriščeni, tudi za potrebe učencev, staršev in društev zunaj šolskih delovnih dni. Tako je mogoče ustvariti povezave med športom v družini, šoli in društvih. Objekti za športno rekreacijo morajo biti dostopni vsem skupinam prebivalstva. Priljubljenost t.i. urbanih športov med mladimi narekuje izgradnjo športnih površin za te športe v mestnih skupnostih. Urediti je treba tudi ustrezne varne poti do športnih površin.

Celostna podoba športa in športne ozaveščenosti mora kazati na urejenost naravnega prostora za športne namene. Uporaba narave kot največje športne površine zahteva ne samo odnos do zgrajenega, temveč tudi do naravno danega, v skladu z načeli trajnostnega razvoja, zlasti uravnoteženega ravnanja z okoljem.

Objekti za kakovostni in vrhunski šport morajo slediti stalnemu razvoju posameznih športnih panog. Za izboljšanje prostorskih možnosti za priprave in nastope športnikov nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje programsko in infrastrukturno povezovanje nekaterih vadbениh športnih površin v športne centre na ravni države in lokalnih skupnosti⁶⁵.

Tako zgrajeno mrežo vadbениh športnih objektov in površin za šport v naravi bo treba ustrezno vzdrževati in obnavljati po načelih trajnostnega razvoja. Zagotoviti je treba pregleden način javnih vlaganj, ki bo javnim financerjem omogočil sodelovanje in podporo ne glede na lastništvo ob izraženem javnem interesu.

Prireditveni športni objekti predstavljajo javni interes, ki presega področje športa, zato mora biti njihova gradnja povezana z razvojnimi možnostmi povezovanja z drugimi družbenimi izseki (turizem, kultura idr.). Glede na gostoto poseljenosti in druge infrastrukturne zahteve se tovrstni športni objekti gradijo načeloma v največjih mestih.

⁶² Sallis, J. F., Prochaska, J. J., & Taylor, W. C. (2000). A review of correlates of physical activity of children and adolescents. *Medicine and Science in Sport and Exercise*, 32(5), 963–975.

⁶³ Slovenija je po kapaciteti športnih objektov na milijon prebivalcev na 24. mestu med 140 državami po raziskavi T&T Competitiveness Report (WEF, 2013). Kazalnik je pomemben kot pokazatelj »naklonjenosti države do športa«, kjer Slovenija kotira relativno visoko.

⁶⁴ Jurak, G. idr. (2012). Analiza šolskega športnega prostora s smernicami za nadaljnje investicije. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport. Dosegljivo na: http://www.fsp.uni-lj.si/COBISS/Monografije/Analiza_skupaj3.pdf

⁶⁵ Predstavljeno v poglavju Vrhunski šport.

Ena ključnih utemeljitev za novogradnje športnih površin mora biti strokovno izobražen in usposobljen kader, ki je sposoben ustrezno izkoristiti in vzdrževati športne površine. Ustrezne standarde in normative, ki predpisujejo gradnjo športnih objektov, njihovo vzdrževanje in opremljenost, narekuje tudi dvig kakovosti športne dejavnosti v društvih in šolah. Na tej podlagi je mogoče zasnovati športno-tehnološki premik, ki bo zagotovil kakovostne športne površine in s tem sodobnejšo športno ponudbo⁶⁶.

Posebno pozornost bo treba nameniti trajnostno naravnemu urbanemu razvoju športne infrastrukture v okviru zmogljivosti okolja in naravnih virov. Urbani razvoj mora zagotoviti trajnost izboljšanja gospodarskega, družbenega in okoljskega blagostanja brez izčrpavanja okoljskega kapitala in uničevanja urbanega okolja ter ohranjanje bivanjskih vrednosti in višanje življenjske ravni vseh prebivalcev.

<i>Strateški cilji</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Kakovostno izkoriščanje in učinkovito ravnanje s športnimi objekti in površinami za šport v naravi</i> - <i>Zagotavljanje 0,35 m2 pokritih in 3,2 m2 nepokritih športnih površin na prebivalca, ki bodo ustrezno prostorsko umeščene</i> - <i>Zagotavljanje športnih objektov in površin za šport v naravi, ki bodo zgrajeni, posodobljeni in upravljani po načelih trajnostnega razvoja</i> - <i>Izboljšanje učinkovitosti uporabe javnih športnih objektov</i> - <i>Vključitev zasebnih športnih objektov v mrežo športnih objektov za uresničevanje javnega interesa na področju športa</i> - <i>Zagotoviti ustrezno kakovostno mrežo športnih objektov in površin za celostno programsko podstrukturo športa</i>
<i>Kazalniki</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Površina pokritih in nepokritih javnih športnih objektov po športnih panogah</i> - <i>Površina zasebnih športnih površin, vključenih v mrežo športnih objektov, ki uresničujejo javni interes športa</i> - <i>Površina šolskih športnih dvoran in zunanjih šolskih športnih površin na učenca</i> - <i>Število športnih objektov z ustreznimi rešitvami za gibalno ovirane</i> - <i>Zasedenost športnih objektov s športnimi programi</i> - <i>Časovni delež zasedenosti šolskih športnih objektov za izvajanje nacionalnega programa športa</i> - <i>Dolžina označenih urejenih poti v naravi (planinskih, kolesarskih, tekaških idr.)</i> - <i>Število olimpijskih, nacionalnih, regijskih in občinskih športnih centrov</i> - <i>Obseg prostovoljnega dela v društvih pri gradnji in obnovi športnih objektov</i> - <i>Poraba energije športnih objektov</i> - <i>Delež obnovljivih virov energije v športnih objektih</i> - <i>Število urbanih športnih objektov in površin za šport v naravi v mestih</i> - <i>Število športnih objektov, zgrajenih ali obnovljenih in vzdrževanih skladno z načeli trajnostnega razvoja</i>

⁶⁶ Več v: Jurak, G., Kolar, E., Kovač, M., Bednarik, J. (2012). Management športnih objektov. Od zamisli do uporabe. Ljubljana: Fakulteta za šport.

V preteklem desetletju smo zagotovili dobre infrastrukturne pogoje⁵, zato so strateški cilji nacionalnega programa športa 2014–2023 usmerjeni v učinkovito izrabo mreže športnih objektov, njeno izpopolnjevanje ter gospodarno upravljanje s športnimi objekti, vzdrževanje zgrajenega in posodobitev zastarelega ter izkoriščanje naravnih danosti Republike Slovenije v skladu z načeli trajnostnega razvoja. Glede na to so zasnovani naslednji ukrepi na področju športnih objektov in površin za šport v naravi:

1. spodbuditi trajnostno in športno tehnološko posodobitev obstoječih javnih športnih objektov ter njihovo učinkovito koriščenje in ravnanje z javnimi športnimi objekti,
2. spodbuditi vključevanje zasebnih športnih objektov v mrežo športnih objektov za uresničevanje javnega interesa na področju športa,
3. povečati kakovost in število javno dostopnih športnih površin v urbanem (otoki športa za vse, trimske steze, zunanja šolska in vrtčevska igrišča ipd.) in naravnem okolju (planinske, tekaške, kolesarske poti; naravna kopališča ipd.),
4. povezovanje z drugimi družbenimi področji in zasebnim sektorjem pri gradnji in uporabi športnih objektov,
5. odpraviti obstoječa nesorazmerja v obsegu vadbenih športnih površin med lokalnimi skupnostmi v največjih mestih,
6. izboljšati umeščenost športnih objektov v urbano okolje in poti, ki omogočajo dejaven dostop do njih (peš, s kolesom, s skirojem ali rolerji),
7. vzpostaviti mrežo panožnih športnih centrov na različnih ravneh za kakovostni razvoj tekmovalnega športa.

6.3 Razvojne dejavnosti v športu

Razvojne dejavnosti predstavljajo podporo vsem drugim dejavnostim športa. To so večinoma strokovne naloge, ki se medsebojno prepletajo, zato jih je včasih težko razmejiti. Omogočajo uspešnost na vseh področjih športa. Brez uresničevanja teh nalog slovenski šport ne bi bil tako kakovosten, množičen, varen, izobraževalen in konkurenčen športu razvitih držav. Kot številčno majhen narod moramo še bolj krepiti osnovne možnosti za športno uspešnost, da bi dosegli mednarodno odličnost. Njihov namen je zagotoviti možnosti in standarde za izpeljavo športne dejavnosti, primerljive športno kulturnemu prostoru razvitega sveta.

Nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje naslednjo razvojno podstrukturo:

- izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje strokovnih kadrov v športu,
- statusne pravice športnikov, trenerjev in strokovna podpora programov,
- založništvo v športu,
- znanstveno-raziskovalna dejavnost v športu,
- informacijsko-komunikacijska tehnologija in analitika na področju športa.

Nosilci izvajanja teh dejavnosti so različne organizacije. Visokošolski in raziskovalni zavodi na področju športa in druge institucije, ki izobražujejo strokovnjake na športnem področju, so odgovorne za skrb nad strokovnostjo dela v športu, zato se morajo dejavno vključevati v razreševanje problemov športne prakse, izobraževati in v sodelovanju z OKS-ZŠZ ter z nacionalnimi panožnimi športnimi zvezami usposablјati športne delavce in skrbeti za stalno

izpopolnjevanje njihovega znanja. Prav tako mora športna praksa ostati v stiku z napredkom na področju strokovne podpore ter učinkovito izrabljati vse njene prednosti. Za učinkovito in koordinirano stalno povezavo izvajalcev strokovne podpore ter uporabnikov je zato smiselna vzpostavitev stalne organizacijske strukture na nacionalni ravni - olimpijskega strokovnega centra. Občinske športne zveze morajo zagotoviti pogoje za izvajanje razvojnih dejavnosti v lokalnih okoljih.

6.3.1 Izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje strokovnih kadrov v športu

Kakovostni strokovni kadri v športu so ključ njegovega razvoja in uspešnosti. Najvišjo strokovno raven predstavlja strokovno izobražen kader, ki zaključí univerzitetni ali visokošolski študijski program s področja športa (kineziologije). Ti programi so v domeni izobraževalnega sistema. Vzporedno z univerzitetnim in visokošolskim izobraževanjem v športu pa potekajo programi usposabljanja in izpopolnjevanja strokovnih in drugih delavcev, povezanih s športom, ki so del letnih programov športa.

Usposabljanje strokovnih kadrov v športu razumemo kot programe, kjer se različno izobraženi kadri usposobijo na področju posameznih športnih panog, kar jim omogoči delo v športu. Programi izpopolnjevanja pa so krajši programi za kadre, ki so že izobraženi ali usposobljeni za delo v športu, pa si želijo ali pa z vidika zahtev morajo nadgraditi svoje znanje. Ti programi skupaj s samoizobraževanjem podpirajo vseživljenjsko učenje kot eno od prednostnih nalog Evropske unije.

<i>Strateški cilji</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Dvigniti raven splošnega in strokovnega znanja delavcev v športu</i> - <i>Kakovostno izboljšati obstoječe programe usposabljanja in izpopolnjevanja</i> - <i>Poskrbeti za ustrezno število kakovostno izobraženega in usposobljenega kadra za delo na področju športa</i>
<i>Kazalniki</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Število izobraženega strokovnega kadra v športu</i> - <i>Število usposobljenega strokovnega kadra, ki dela v športu</i> - <i>Število strokovnega kadra v programih izpopolnjevanja v športu</i> - <i>Število programov strokovnega usposabljanja v športu</i>

V zadnjem desetletju je bil vzpostavljen sistem izobraževanja, usposabljanja, izpopolnjevanja in napredovanja strokovnih kadrov v športu⁵, ki je nastal v sodelovanju z visokoškolskimi in raziskovalnimi zavodi, OKS-ZŠZ in nacionalnimi panožnimi športnimi zvezami. Za vse ravni razvoja kadrov v športu so vzpostavljeni programi, v prihodnje pa želimo povečati kakovost in konkurenčnost strokovnega kadra z vzpostavitvijo odgovornosti posameznih strokovnih kadrov pri delu v športu, s povečanjem njihovih kompetenc, z dostopnostjo programov usposabljanja in izpopolnjevanja ter s povečanjem raznovrstnosti ponudbe in konkurenčnosti programov. Glede na to nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje naslednja ukrepa:

1. izboljšati kompetence strokovnega kadra, ki organizira in izpeljuje športne programe,
2. povečati kakovost programov usposabljanja in izpopolnjevanja strokovnih kadrov v športu.

6.3.2 Statusne pravice športnikov, trenerjev in strokovna podpora programov

6.3.2.1 Izobraževanje nadarjenih in vrhunskih športnikov

Humanost dela v športu se kaže tudi v skrbi za izobraževanje športnikov. Zagotavljanje enakih možnosti izobraževanja nadarjenih⁶⁷ in vrhunskih športnikov je pomembna dolžnost države. Večina slovenskega vrhunškega športa namreč ni sponzorsko zanimiva, stopnja izobrazbe pa je tesno povezana s socialnim statusom po koncu športne poti. Zato lahko nadarjenim in vrhunskim športnikom s prilagoditvami njihovih šolskih oziroma študijskih in športnih obveznosti damo možnost, da bodo po končani športni poti imeli svoj poklic in eksistenco, s tem pa se zmanjšujejo možnosti ene od stranpoti vrhunškega športa.

Pot do vrhunškega športnega dosežka je zelo dolga, zato je največkrat treba s sistematičnim delom začeti že zelo zgodaj. Zahteva mnoga odrekovanja in prilagajanja različnih obveznosti športnika in njegove družine. Za vrhunski športni dosežek je običajno treba že v šolskem obdobju začeti s sistematičnim delom, v nekaterih športih pa celo prej (npr. športna gimnastika, drsanje). Le dobro usklajevanje obveznosti tako v šoli kot v športu lahko zagotovi uspešnost mladega športnika na obeh področjih. Upoštevanje drugačnosti športno nadarjenih šolarjev in iz tega izhajajočih posebnih potreb je eden ključnih elementov uspešne organizacije športnikovega pouka. S spodbujevalnimi ukrepi (športni oddelki v srednji šoli, športne šole nacionalnega pomena, štipendiranje dijakov in študentov nadarjenih in vrhunskih športnikov), inovativnimi pristopi pri procesu izobraževanja ter sistemskimi rešitvami na zakonodajnem področju⁶⁸ država skrbi za vse šolajoče se športnike.

<i>Strateški cilji</i>	<ul style="list-style-type: none">- <i>Obdržati število športnih oddelkov v gimnazijah in povečati kakovost njihovega dela</i>- <i>Ustanoviti športne oddelke na najmanj petih srednjetehtniških oziroma poklicnih programih</i>- <i>Povečati osnovno višino štipendij za dijake in študente nadarjene in vrhunske športnike za 20 % v primerjavi s sedanjimi plačnimi razmerji</i>- <i>Povečati število vrhunskih športnikov, ki zaključijo srednješolsko ali visokošolsko izobraževanje</i>
<i>Kazalniki</i>	<ul style="list-style-type: none">- <i>Število športnih oddelkov v srednjih šolah</i>- <i>Število in višina vseh štipendij za dijake in študente nadarjene in vrhunske športnike</i>- <i>Število vrhunskih športnikov, ki zaključijo srednješolsko in visokošolsko izobraževanje</i>

Republika Slovenija ima primerljiva izhodišča za delo s športno nadarjenimi z razvitimi evropskimi državami⁶⁹.

⁶⁷ Med nadarjene športnike štejemo mlade športnike, ki jih športna stroka prepozna kot nadpovprečno sposobne, zavzete za športni trening in ustvarjalne pri svojem športnem udejstvovanju. Merilo nadarjenosti je najpogosteje športni dosežek.

⁶⁸ Šolska zakonodaja (Zakon o osnovni šoli, Zakon o gimnazijah, Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju, Zakon o visokem šolstvu), posebej Pravilnik o prilagajanju šolskih obveznosti v srednjih šolah.

⁶⁹ Jurak, G., Kovač, M., Strel, J., Starc, G., Žagar, D., Cević Erpić, S. Paulič, O. et al. (2005). Športno nadarjeni otroci in mladina v slovenskem šolskem sistemu. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Šolska zakonodaja določa, da morajo šole poskrbeti za vzgojo in izobraževanje športno nadarjenih učencev. Stična točka šole in vrhunskega športa je kakovostna, strokovno vodena športna vzgoja nadarjenih otrok, zato je tem programom treba dati največjo vsebinsko, metodološko in materialno-finančno podporo. Izobraževalni program (npr. športni oddelki) je v pristojnosti ministrstva, pristojnega za šolstvo, medtem ko naj bi letni program športa zagotovil ustrezne razvojne pogoje in podpore (spremljanje pripravljenosti teh športnikov in materialni pogoji za to, štipendije ipd.).

Različni modeli usklajevanja učnih obveznosti in športne poti⁷⁰ mladim športnikom omogočajo bolj enakopravne možnosti izobraževanja v osnovni in srednji šoli, medtem ko na področju visokošolskega izobraževanja v preteklosti še nismo vzpostavili ustreznih praks. Nacionalni program športa 2014–2023 na tem področju zato opredeljuje naslednje ukrepe⁷¹:

1. izboljšati kakovost spodbud za športno nadarjene šolarje (podpore pri usklajevanja šolskih oziroma študijskih in športnih obveznosti, štipendiranje),
2. povečati število športnih oddelkov v negimnazijskih programih,
3. izboljšati kakovost dela športnih oddelkov v srednjih šolah.

6.3.2.2 Spremljanje pripravljenosti športnikov, svetovanje o športni vadbi in strokovna podpora programov

Ugotavljanje in spremljanje pripravljenosti športnikov na vseh ravneh (vrhunski, nadarjeni, rekreativni športniki) ter svetovanje staršem otrok predstavlja osnovo strokovnega načrtnega dela v športu (z ustrezno vadbo, prehrano, hidracijo in načinom življenja). Pri nadarjenih in vrhunskih športnikih pomeni humanizacijo pri delu s športniki in temelj njihove tekmovalne uspešnosti; pri otrocih z razvojnimi težavami pa učinkovito pomoč pri njihovem celostnem razvoju.

To področje nacionalnega programa športa 2014–2023 obsega naslednje naloge:

- ugotavljanje ravni treniranosti športnikov in spremljanje njihovega razvoja,
- razvijanje sistema priprave športnikov in svetovanje pri načrtovanju in izvedbi treninga,
- razvijanje sodobnih metod treninga in novih merilnih postopkov,
- učinkovita koordinacija različnih oblik strokovne podpore programov,
- svetovanje pri vključevanju otrok v različne športne vadbe,
- svetovanje staršem otrok s težavami v razvoju,
- spremljanje in vrednotenje psihosomatičnega stanja športnih rekreativcev,
- prenos strokovnih informacij in znanstvenih dognanj v športno prakso.

Spremljanje nekaterih kazalnikov pripravljenosti športnikov je mogoče izvajati med treningom s preprosto merilno opremo, spremljanje drugih pa je mogoče z bolj zahtevno tehnologijo, ki

⁷⁰ Status športnika v osnovni šoli in status dijaka perspektivnega ali vrhunskega športnika (individualno prilagajanje učnih obveznosti), športni oddelki v srednjih šolah (manjše število dijakov v oddelku, pomoč pedagoškega in športnega koordinatorja pri usklajevanju obveznosti, dodatni pouk – individualna pomoč, prilagojene učne metode in učne oblike, napovedano spraševanje, prilagoditev urnika, prilagojenost nekaterih vsebin potrebam športne vadbe – del treninga v šoli, možnost večje odsotnosti od pouka, pogojno napredovanje, opravljanje izpitov do konca šolskega leta, podaljšanje statusa dijaka za dve leti, možnost večkratnega obiskovanja istega letnika, možnost vpisa v maturitetni tečaj, možnost bivanja v domu in individualna učna pomoč v prostem času pri oddelkih domskega tipa).

⁷¹ Ukrepi za izboljšanje kakovosti izobraževanja strokovnjakov, ki delajo s temi športniki, so navedeni v poglavju Izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje strokovnih kadrov v športu.

zahteva posebej izobražen ali usposobljen kader in pogosto tudi posebej opremljen prostor (laboratorij)⁷².

<i>Strateški cilji</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Izboljšanje vrednotenja procesov športne vadbe</i> - <i>Izboljšanje kakovosti in koordinacije strokovne podpore programov</i> - <i>Povečanje uporabe diagnostike v športu za 20 odstotkov</i>
<i>Kazalniki</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Število športnikov v nacionalni strategiji spremljanja pripravljenosti in strokovne podpore</i> - <i>Mnenje športnikov in trenerjev o procesih spremljanja pripravljenosti in strokovne podpore</i> - <i>Število meritev športnikov tekmovalcev v nacionalni strategiji spremljanja pripravljenosti</i> - <i>Število svetovanj za vključevanje otrok v šport</i> - <i>Število vrednotenj psihosomatičnega stanja športnih rekreativcev</i>

V smeri doseganja zastavljenih ciljev bi morala krovna športna organizacija OKS-ZŠZ, v sodelovanju z nacionalnimi panožnimi športnimi zvezami, pripraviti in sprejeti nacionalno strategijo spremljanja pripravljenosti športnikov in strokovne podpore za olimpijski cikel. Izvajalci strategije morajo izpolnjevati zgoraj navedene zahteve za izvajanje teh nalog, OKS-ZŠZ pa z njimi sklene dogovor za izvajanje nacionalne strategije spremljanja pripravljenosti športnikov in strokovne podpore. Na podlagi razpoložljivih sredstev OKS-ZŠZ opredeli letno izvajanje te strategije. Nacionalna strategija spremljanja pripravljenosti športnikov se oblikuje tako, da je izpostavljena celostna obravnava športnika; v ta namen se poveže s sistemom preventivnih zdravstvenih pregledov in z drugimi sistemi strokovne podpore.

Na lokalni ravni spremljanje pripravljenosti nadarjenih športnikov usklajujejo občinske športne zveze v sodelovanju z nacionalnimi panožnimi športnimi zvezami. Za ta namen društva uporabljajo večinoma prenosno diagnostično opremo, ki si jo lahko sposodijo od izbranih izvajalcev spremljave.

Delovanje strategije spremljanja pripravljenosti športnikov na nacionalni in lokalni ravni, vrednotenja psihosomatičnega statusa športnikov rekreativcev in svetovanja pri vključevanju otrok v šport zahteva razvoj ustreznih diagnostičnih postopkov in ustrezno opremo, zato nacionalni program športa 2014–2023 obsega razvoj in nabavo tovrstne tehnologije, kjer je to smotrno.

Glede na navedeno nacionalni program športa 2014–2023 na področju spremljanja pripravljenosti športnikov in svetovanja o športni vadbi ter nudenju strokovne podpore obsega naslednje ukrepe:

1. nacionalna strategija spremljanja pripravljenosti športnikov,
2. spremljanje pripravljenosti športnikov na lokalni ravni,
3. razvoj diagnostike v športu in vrednotenja rezultatov meritev,
4. spremljanje pripravljenosti rekreativnih športnikov,
5. svetovanje pri vključevanju otrok v šport.

⁷² Takšni pogoji so bili s prepletanjem finančnih virov iz športa, znanosti in gospodarstva v največjem obsegu vzpostavljeni na Inštitutu za šport na Fakulteti za šport Univerze v Ljubljani, v manjšem obsegu pa tudi v Znanstveno raziskovalnem središču Koper na Univerzi na Primorskem.

6.3.2.3 Zdravstveno varstvo športnikov

Telesne obremenitve, prisotne pri športni vadbi, zahtevajo zdravega športnika, pri čemer zdravje ni pojmovano le kot odsotnost bolezni, temveč stanje telesne, duševne in socialne blaginje. Je rezultat dobrega telesnega stanja, pravilne prehrane, zdravega okolja, uspešnega obvladovanja stresa in odgovornosti za lastno zdravje⁷³.

Zdravstveno varstvo športnikov je rezultat zdravstvene politike in zmožnosti za njeno uresničevanje; pripravljenosti za vlaganje v zdravje športnikov, znanja, opremljenosti in organiziranosti zdravstva. Cilj zdravstvenega varstva športnikov je čim boljše zdravje športnika kot posameznika in družbe kot celote. Enako kot zdravstveno varstvo nasploh zajema zdravstvene in druge ukrepe za:

- krepitev zdravja športnikov,
- preprečevanje bolezni, poškodb in okvar športnikov,
- zgodnje odkrivanje bolezni,
- zdravljenje,
- zdravstveno nego,
- rehabilitacijo.

Zdravstveno varstvo športnikov je vpeto v sistem splošnega zdravstvenega varstva, zato ga glede na organiziranost delimo na:

- primarno raven – osnovna zdravstvena dejavnost (šolska medicina, medicina dela, prometa in športa, specialistična dejavnost, nujna medicinska pomoč, laboratorijske preiskave, rentgen, fizikalna medicina in rehabilitacija),
- sekundarno raven – bolnišnica,
- terciarno raven – klinika.

Na primarni ravni ima najpomembnejšo vlogo medicina športa, ki s svojo preventivno usmerjenostjo in organizirano večpodročno naravnostjo izvaja vse naloge dejavnega zdravstvenega varstva v športu.

<i>Strateški cilji</i>	<ul style="list-style-type: none">- Poskrbeti za zdravje športnikov s povečanjem pozornosti na vključevanje ustrezne preventivne vadbe, ki zmanjšuje pogostost pojava negativnih posledic športne vadbe v programe športnikov- Izboljšati povezavo in koordinacijo med zdravstveno podporo športnikov in športnimi programi- Povečati ozaveščenost športnikov o pomembnosti preventivnih pregledov za njihovo zdravje
<i>Kazalniki</i>	<ul style="list-style-type: none">- Število letnih preventivnih zdravstvenih pregledov za registrirane športnike- Število usmerjenih obdobjnih preventivnih zdravstvenih pregledov za vrhunske športnike- Število nadstandardnih zdravstvenih zavarovanj za vrhunske športnike- Mnenje športnikov in trenerjev o kakovosti zdravstvene podpore ter koordinacije

⁷³ Po opredelitvi Svetovne zdravstvene organizacije.

Preventivni zdravstveni pregledi športnikov se opravljajo zato, da zagotovimo, da se s športom ukvarjajo tisti, ki jim zdravstveni status to omogoča. S tem varujemo zdravje športnikov, ugotovimo pravilne usmeritve treninga, preprečujemo bolezni, poškodbe in okvare ter invalidnosti športnikov z vsemi posledicami. Nacionalni program športa 2014–2023 zato vključuje predhodne preventivne zdravstvene preglede za vse registrirane športnike, letne preventivne zdravstvene preglede za vse kategorizirane športnike ter usmerjene obdobje preventivne zdravstvene preglede za vse vrhunske športnike (npr. udeleženci olimpijskih iger ipd.).

Športniki, ki se želijo vključiti v tekmovalne sisteme panožnih športnih zvez, ter že kategorizirani športniki opravijo preventivni zdravstveni pregled, na katerem pooblaščen zdravnik ugotovi možna tveganja, ki so povezana z izbrano športno dejavnostjo športnika. Z njimi seznanijo otrokove oziroma mladostnikove zakonite zastopnike ter izda potrdilo o zmožnosti ukvarjanja s športom. Ti pregledi potekajo v okviru rednih preventivnih šolskih sistematskih zdravstvenih pregledov.

Kategoriziranim športnikom se poleg teh preventivnih pregledov omogoči tudi dodatne občasne preventivne zdravstvene preglede, vrhunskim športnikom pa še občasne nadstandardne zdravstvene preglede.

Zagotavljanje ustreznega zdravstvenega varstva zahteva ustrezno strokovno izobražen, usposobljen in licenciran kader, od trenerjev, zdravnikov, fizioterapevtov, maserjev do psihologov.

Zdravstveno varstvo športnikov na sekundarni in terciarni ravni (kurativa) se rešuje v okviru izbirnega nadstandardnega zdravstvenega zavarovanja športnikov, ki omogoča kritje nujnih zdravstvenih storitev brez čakalnih vrst (operativne posege, diagnostiko, zdravlila, protetiko ipd.). Sredstva za nadstandardno zavarovanje vrhunskih športnikov se zagotovijo iz letnega programa športa in prispevkov športnikov oziroma njihovih panožnih zvez. Drugi športniki si lahko to zavarovanje vplačajo sami.

Nacionalni program športa 2014–2023 tako vključuje naslednje ukrepe:

1. izvajanje preventivnih zdravstvenih pregledov za športnike (predhodnih za registrirane športnike, letnih za kategorizirane športnike in usmerjenih obdobjih za vrhunske športnike),
2. nadstandardno zdravstveno zavarovanje vrhunskih športnikov,
3. spodbujanje vzpostavitve mreže izvajalcev zdravstvene podpore športnikov.

6.3.2.4 Zaposlovanje vrhunskih športnikov in vrhunskih trenerjev v javni upravi ter podjetjih (dvojna kariera)

Pomemben ukrep države je zaposlovanje vrhunskih športnikov in vrhunskih trenerjev v organih državne uprave, saj je vrhunski športnik, pa tudi vrhunski trener, lahko uspešen le, če ima poleg ustreznih pogojev za treniranje in tekmovanje zagotovljeno tudi socialno in ekonomsko varnost. Država in državni organi so v vrhunskih športnikih prepoznali tudi lastni interes in pričakovane splošne učinke njihovega zaposlovanja v državnih organih, pri čemer so sledili zgledom večine držav Evropske unije.⁷⁴

Strateška cilja	<ul style="list-style-type: none">– Zaposlitev 150 športnikov in trenerjev v javni upravi do leta 2023– Uveljavljanje usmeritev Evropske unije⁷⁵, ki se nanašajo na dvojno kariero športnikov
Kazalniki	<ul style="list-style-type: none">- Število zaposlenih vrhunskih športnikov v javni upravi- Število zaposlenih trenerjev v javni upravi- Število uveljavljenih dejavnosti iz usmeritev Evropske unije⁷⁵, ki se nanašajo na dvojno kariero športnikov

Zaposlovanje vrhunskih športnikov in njihovih trenerjev v javni upravi je naravnano k sistemskemu pristopu zaposlovanja na Ministrstvu za obrambo – Slovenski vojski, Ministrstvu za notranje zadeve – Policiji in Ministrstvu za finance – Carinski upravi RS. Zaposlovanje je odvisno od trdne politične zaveze in nadgradnje obstoječega sporazuma o zaposlovanju.

V prihodnje bo treba za zaposlovanje vrhunskih športnikov v času njihove športne kariere (t.i. dvojna kariera) in po njej vzpostaviti tudi sistem zaposlovanja nekaterih vrhunskih športnikov tudi v gospodarstvu.

Skladno z navedenim nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje naslednji ukrep:

1. nadgradnja sistema zaposlovanja vrhunskih športnikov in vrhunskih trenerjev v javni upravi ter podjetjih (dvojna kariera) in pokojnin za vrhunske športne dosežke

⁷⁴ Repenšek, D. (2011). Zaposlovanje vrhunskih športnikov v javni upravi na preizkušnji. Uprava, IX(2), 105–129.

⁷⁵ EU Guidelines on Dual Careers of Athletes (2013). Luxembourg. Publications Office at the European Union.

6.3.3 Založništvo v športu

Vsaka izdana strokovna in znanstvena knjiga ali revija s področja športa v slovenskem jeziku je za slovenski šport velikega pomena, saj je naše jezikovno področje ozko, zaradi rasti celotnega športa v Republiki Sloveniji pa potrebe po strokovnih športnih publikacijah naraščajo. Hkrati se s tem razvija slovensko športno izrazoslovje, ki je temelj vsakega strokovnega in znanstveno raziskovalnega dela. Javni interes predstavljajo zlasti športne publikacije z razlagalno vlogo⁷⁶. Ta jim omogoča razlaganje dogodkov in informacij, tako da si občinstvo oblikuje mnenje o določenem pojavu na področju športa.

Skladno s tem se skozi letne programe športa na različnih medijih (tiskane različice in e-različice) sofinancira periodično in monografsko literaturo ter promocijske publikacije, ki podpirajo kakovost dela v športu in spodbujajo prebivalstvo k razumevanju športa in njegovih učinkov.

Periodična literatura:

- strokovne revije za teoretična in praktična vprašanja športne vzgoje, športnega treniranja in športne rekreacije in deli revij s tovrstno tematiko,
- znanstvene revije s področja športa,
- zborniki strokovnih in znanstvenih posvetov.

Monografska literatura:

- strokovna in znanstvena dela iz osnovnih in mejnih področij športa,
- strokovna in znanstvena dela s področja športne vzgoje, športnega treniranja in športne rekreacije,
- učbeniki in gradiva za potrebe usposabljanja, izobraževanja in izpopolnjevanja strokovnih kadrov.

Promocijske publikacije, namenjene ozaveščanju in spodbujanju za dejavno vključevanje prebivalstva v šport.

<i>Strateška cilja</i>	<ul style="list-style-type: none">– Ohranitev letnega obsega novo izdane športne strokovne in znanstvene literature– Povečanje kakovosti in privlačnosti izdane športne strokovne in znanstvene literature
<i>Kazalniki</i>	<ul style="list-style-type: none">- Število izdanih strokovnih in znanstvenih periodičnih publikacij s področja športa- Obseg revij širokega dosega s strokovnimi vsebinami športa- Število neperiodične strokovne in znanstvene športne literature (knjige, učbeniki, DVD, CD, računalniški programi idr.).

Kakovost športnega založništva bomo ob enakem obsegu kot do sedaj dosegli z naslednjimi ukrepi⁷⁷:

⁷⁶ Po komunikološki teoriji imajo množični mediji poleg razlagalne še informacijsko, socializacijsko, zabavno in mobilizacijsko vlogo.

⁷⁷ Ukrepi so predstavljeni v viru pod sprotno opombo št. 5.

1. strateška partnerstva z vidika dosega ciljnih skupin,
2. povečanje dostopnosti periodične in monografske literature s področja športa,
3. povečanje kakovosti strokovnih in znanstvenih besedil in oblikovanja publikacij s področja športa.

6.3.4 Znanstveno-raziskovalna dejavnost v športu

Namen znanstveno-raziskovalne dejavnosti v športu je prek temeljnih in aplikativnih raziskav pridobivati osnovna znanja o kineziologiji⁷⁸, predvsem pa prek uporabnih in razvojnih raziskav s področja športa prenašati raziskovalne izsledke v športno prakso.

Iz nacionalnega programa športa 2014–2023 se sofinancira znanstveno-raziskovalna dejavnost, ki zagotavlja ustrezen prenos znanstvenih spoznanj v športno prakso. Nosilci znanstveno-raziskovalne dejavnosti so javne raziskovalne institucije v sodelovanju s civilno športno sfero ali gospodarstvom. Ti opredelijo interes z vidika prenosa znanstvenih izsledkov v športne prakse.

<i>Strateška cilja</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Zagotovitev 30 FTE raziskovalne dejavnosti v športu letno – Povečanje obsega aplikativnih raziskav na področju športa
<i>Kazalniki</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Obseg FTE znanstveno raziskovalne dejavnosti v športu - Obseg FTE znanstveno raziskovalne dejavnosti v športu, financirane iz nacionalnega programa športa - Delež FTE znanstveno raziskovalne dejavnosti v športu glede na celotno znanstveno raziskovalno dejavnost v Republiki Sloveniji

Republika Slovenija uresničuje strategijo Evropa 2020. Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast⁷⁹, ki daje znanju in ustvarjalnosti vlogo glavnega gibalca rasti in zaposlovanja. Ker smo nosilci in merilo razvoja ljudje, mora razvoj družbe izboljšati možnosti vsakega človeka za dolgo, zdravo in kakovostno življenje ob spoštovanju načel trajnostnega razvoja. Šport s svojimi značilnostmi izpolnjuje ta merila, vendar mu v preteklem desetletju znotraj nacionalne raziskovalne strategije financiranja ni bil dan temu primeren položaj⁵. Zato sta strateška cilja vezana na deklarativno družbeno prepoznavnost kineziologije kot izrazito interdisciplinarne znanosti, ki je pomemben del prednostnega raziskovalnega področja »zdravje in znanost o življenju« znotraj naravoslovja, in na več raziskovalnih področij znotraj družboslovja in humanistike⁷⁹ ter na boljši praktični izkoristek raziskovanja. Skladno s tem nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje naslednja ukrepa:

1. ustreznost umestitev kineziologije znotraj nacionalne raziskovalne dejavnosti,
2. opredelitev smiselnih ciljno-raziskovalnih projektov za vse pojavne oblike športa.

⁷⁸ Kineziologija – znanstvena veda o gibanju človeškega telesa.

⁷⁹ Evropa 2020. Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast. Dostopno na: http://ec.europa.eu/archives/growthandjobs_2009/pdf/complet_en.pdf (31.1.2014).

6.3.5 Informacijsko-komunikacijska tehnologija na področju športa

Šport je pomemben del prostočasne dejavnosti in s tem tudi tovrstne industrije, kjer razvoj narekuje informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT). V preteklem desetletju je šport nekoliko izgubil svoj tržni delež v industriji prostega časa⁸⁰, pomemben razlog pa predstavlja prav uporaba IKT.

Digitalizacija, t.j. digitalne vsebine, digitalne storitve in javna dostopnost v vseh pojavnih oblikah elektronskih medijev na področju športa niso pomembne le za trženje športa in z njim povezanih področij prostočasne industrije in turističnega gospodarstva, temveč pomenijo tudi osnovo za neposredno uporabo digitalnih športnih vsebin v procesih izobraževanja, usposabljanja, vseživljenjskega učenja in raziskovanja v športu. Ravno tako se IKT vedno bolj umešča tudi kot neposredna podpora za učinkovitejše in prijaznejše (skladno in zdravo) udejstvovanje v športu ter za sprotno analizo in spremljanje ravni učinkovitosti.

Javni interes na področju e-športa⁸¹ zajema razvoj izvirnih in prevedenih računalniških orodij, široko dostopnost digitalnih športnih vsebin kot osnove za prepoznavnost Republike Slovenije v svetu, vse s ciljem ustvarjanja dodane vrednosti na področju športa in z njo povezanih industrij, ter kot prispevek k ustvarjalnosti za večjo kakovost življenja. Prestrukturiranje in povečanje konkurenčnosti ter učinkovitosti javnih in zasebnih športnih organizacij bo lažje doseči, če bodo le-te prevzele vlogo nosilcev e-športa. Za prestrukturiranje pa so potrebna začetna vlaganja v IKT. Tako bo Republika Slovenija tudi izpolnila naloge, ki nam jih zastavlja Evropska unija⁸².

<i>Strateška cilja</i>	<ul style="list-style-type: none">– <i>S pomočjo uporabe IKT v športu povečati konkurenčnost športa na trgu prostočasne industrije</i>– <i>S pomočjo IKT učinkovito pridobivati, spremljati, analizirati in posredovati informacije v podporo odločanju in ugotavljanju stanja na različnih ravneh in področjih</i>
<i>Kazalniki</i>	<ul style="list-style-type: none">- <i>Obseg informacij o ponudbi na področju športa</i>- <i>Število vzpostavljenih novih sodobnih poti z IKT do storitev in blaga na področju športa</i>- <i>Število z IKT podprtih medorganizacijskih poslovnih procesov</i>

Glede na pretekle izkušnje in trenutno stanje informacijske infrastrukture nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje naslednje ukrepe:

1. povečati dostopnost informacij o vseh pojavnih oblikah športa, športnih objektih in naravnih površinah ter športnih organizacijah,
2. z uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije v športnih organizacijah izboljšati kakovost poslovanja in podporo odločanju,
3. vzpostaviti sistematično in analitično spremljanje izvajanja in realizacije nacionalnega programa športa.

⁸⁰ Bednarik, J., Kolar, E., Jurak, G. (2010). Analysis of the sports services market in Slovenia. *Kinesiology*, 42(1).

⁸¹ Z IKT podprti poslovni procesi športnih organizacij.

⁸² Bela knjiga o športu – SEC(2007) 936; EU Strategija i2010 – Evropska informacijska družba 2010.

6.4 Organiziranost v športu

6.4.1 Delovanje športnih organizacij

Temelj evropskega modela športa zunaj šolskega sistema predstavljajo športna društva. Društva so interesna, prostovoljna združenja državljanov, v katerih ti v veliki meri s prostovoljnim delom uveljavljajo skupne interese. Predstavljajo osnovo vrhunškega in kakovostnega športa, poleg tega pa so zelo pomemben izvajalec športnih interesnih programov za otroke in mladino ter družine. Z izboljšanjem programov športnih društev želimo povečati število članov društev in s tem število športno dejavnih prebivalcev, njihovo športno ozaveščenost, obseg strokovno izvedenega prostovoljnega dela v športu in pripadnost posameznika športu. Delovanje društev in njihovih zvez predstavlja javni interes, zato država spodbuja in materialno podpira društveno dejavnost.

Športna društva se kot osnovne športne organizacije združujejo na lokalni ravni v občinske športne zveze, na nacionalni ravni pa v nacionalne športne zveze⁸³. Večina občinskih in nacionalnih športnih zvez ter drugih športnih združenj je združenih v reprezentativno slovensko krovno športno organizacijo OKS-ZŠZ. Na lokalni in državni ravni nepridobitno v športu delujejo tudi javni zavodi, povezani s športom. Za osnovno delovanje teh nepridobitnih športnih organizacij, t.j. športnih društev in njihovih zvez ter javnih zavodov, povezanih s športom, se iz letnega programa športa zagotovijo sredstva za kritje osnovnih materialnih stroškov in dohodkov zaposlenih.

<i>Strateški cilj</i>	– <i>Zagotovitev osnovnega delovanja nepridobitnih športnih organizacij</i>
<i>Kazalniki</i>	- <i>Število športnih društev in njihovih zvez</i> - <i>Število članov športnih društev</i> - <i>Obseg javnih sredstev za delovanje športnih društev in njihovih zvez</i> - <i>Obseg javnih sredstev za delovanje zavodov, povezanih s športom</i>

Z zagotovitvijo osnovnega delovanja nepridobitnih športnih organizacij bomo ohranili osnovno organizacijsko infrastrukturo športa zunaj izobraževalnega sistema. Analize kažejo na povečevanje števila športnih društev v preteklem desetletju⁸⁴, ki pa se ni odražalo v javno-finančni podpori ali podpori prostovoljnega dela kot eni od pomembnih značilnosti društvenega delovanja. Glede na to nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje naslednji ukrep⁸⁵:

1. selektivno zagotavljanje osnovnega delovanja nepridobitnih športnih organizacij, glede na obseg in pomen dela, ki ga opravljajo.

⁸³ Trenutno še nimamo organiziranosti športa na ravni regij.

⁸⁴ V letu 2008 smo imeli v Sloveniji 6.115 športnih društev. Njihov delež v strukturi športnih organizacij znaša 82 %, in sicer vztrajno pada - zlasti na račun rasti zasebnega sektorja (vir: Kolar, E., Jurak, G. (ur.) (2010). Analiza Nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji 2000 – 2010. Ljubljana: Fakulteta za šport).

⁸⁵ Spodbujanje prostovoljnega dela strokovno usposobljenega kadra v športnih društvih je predstavljeno v poglavju Prostovoljno delo, zmanjševanje birokratskih bremen pri delovanju pa v poglavju Prijazno poslovno okolje za športne organizacije.

6.4.2 Prostovoljno delo v športu

Prostovoljno delo⁸⁶ je prostovoljna dejavnost, ki ni plačana ali pa zanjo prostovoljec prejme le povračilo stroškov. Prostovoljno delo je zelo pomemben vir delovanja slovenskega in evropskega športa zunaj izobraževalnega sistema⁸⁷. Kljub temu, da prostovoljci delujejo brezplačno, pa mora biti njihovo delo čim bolj strokovno.

<i>Strateški cilj</i>	– <i>Ohranitev obsega prostovoljnega dela ob povečanju kakovosti dela prostovoljcev</i>
<i>Kazalnika</i>	- <i>Obseg prostovoljnega dela na 100 članov športnega društva</i> - <i>Število strokovno usposobljenih prostovoljcev</i>

Poleg gospodarske moči na delež prostovoljcev vpliva tradicija takega dela, ki se zrcali skozi vrednote družbe. Skladno s tem bomo zagotovili sistemske pogoje za družbeno priznanje prostovoljnega dela in dvignili raven kompetentnosti prostovoljcev.

To bomo dosegli z izboljšanjem kompetenc prostovoljcev v športu⁸⁸ in z naslednjima ukrepoma:

1. s promocijo prostovoljnega dela v športu⁸⁹,
2. z izboljšanjem ravnanja s prostovoljci v športnih društvih⁹⁰.

6.4.3 Profesionalni šport

V profesionalnem športu – za razliko od amaterskega – športniki za svoje nastopanje dobijo plačilo, ki presega dogovorno opredeljen letni zaslužek športnika. Med profesionalne športnike štejemo tudi vrhunske športnike, ki so zaposleni v javni upravi.

Nekateri strokovnjaki menijo, da takšen šport predstavlja nasprotje prvobitni podstati športnega udeleževanja, t.j. ukvarjanju z njim zaradi lastnega zadovoljstva, zdravja in druženja. Vendar pa gre pri profesionalnem športu z vidika športne ustvarjalnosti za tisti del vrhunskega in kakovostnega športa, ki je komercialno najbolj zanimiv. Profesionalni šport je namreč globaliziran, medijsko izjemno podprt in zato najbolj viden del športa. Zaradi medijske izpostavljenosti je sponzorsko zelo zanimiv in se povezuje s komplementarnimi storitvami (npr. športne stave, moda). Kot medijsko najbolj viden del športa je pomemben dejavnik njegove promocije oziroma popularizacije, saj spodbuja gledanost športa, obiskovanje športnih prireditev, porabo športnih in s športom povezanih izdelkov in storitev. Posledično vpliva na ekonomski razvoj s športom povezanih gospodarskih dejavnosti.

⁸⁶ Skladno z Zakonom o prostovoljstvu (Uradni list RS, št. 10/11, 16/11-popr.) je delo, ki ga posameznik po svoji volji in brez pričakovanja plačila ali neposrednih ali posrednih materialnih koristi zase opravlja v dobro drugih ali v splošno korist.

⁸⁷ Povprečni prostovoljec v slovenskem športu opravi štiri ure prostovoljnega dela tedensko, kar je primerljivo z evropskim povprečjem. Ocenjena ekonomska moč prostovoljnega dela v slovenskem športu predstavlja 0,311 % BDP (vir: Jurak, G., Bednarik, J. (2006). Economic strength of voluntary work in non-governmental sports organisations in Slovenia. V Abstract book of 11th World sport for all congress. Physical activity: benefits and challenges. Havana: Cuban Olympic Committee.).

⁸⁸ Usposabljanje prostovoljcev je opredeljeno v poglavju Izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje strokovnih kadrov v športu.
⁸⁹ Dejavnosti tega ukrepa so predstavljene v: Jurak, G., Bednarik, J., Tušak, M. (2007). Vodenje prostovoljcev v nevladnih športnih organizacijah v Sloveniji. V: Jurak, G. (ur.). Nekateri kazalniki uspešnosti športnih organizacij v Sloveniji, pp. 151-166. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Inštitut za kineziološke raziskave, Založba Annales.

⁹⁰ Drugi odstavek 12. člena Zakona o prostovoljstvu (Uradni list RS, št. 10/11, 16/11-popr.) določa, da je zloraba ali izkoriščanje prostovoljca vsaka uporaba prostovoljskega dela z namenom pridobivanja ali povečanja premoženjske koristi.

<i>Strateški cilj</i>	– Prenos poslovanja društev s profesionalnimi športniki v športno gospodarske družbe in povečanje njihovih prihodkov
<i>Kazalnika</i>	- Število športno gospodarskih družb - Obseg prihodkov športno gospodarskih družb

Cilji organiziranja profesionalnega športa presegajo poslanstvo športnih društev, zato je treba ta del športa organizirati podobno kot gospodarske družbe.

Športne sredine, ki bodo imele možnosti za konkuriranje na globalnem trgu profesionalnega športa, bi se morale še bolj profesionalizirati in prestrukturirati svojo organiziranost. Predlagana smer prestrukturiranja organiziranosti profesionalnega dela društev ima več prednosti:

- možnost dostopa na kapitalski trg za gospodarske družbe,
- motivacija za vlaganja in udeležbo pri dobičku pri gospodarskih družbah,
- zmanjšanje tveganja za športna društva (predvsem za amaterski del in del društva, ki se ukvarja z vzgojo mlajših kategorij športnikov),
- transparentni odnosi med društvom in gospodarsko družbo.

Nacionalni program športa 2014–2023 zato poleg zagotovitve davčno ugodnega okolja za razvoj profesionalnega športa opredeljuje naslednja ukrepa:

1. spodbujanje preoblikovanja profesionalnega dela športa v gospodarske družbe,
2. spodbujanje solidarnosti med profesionalnimi športniki.

6.4.4 Mednarodna dejavnost v športu

Šport je vse pomembnejši globalni pojav, zato je mednarodna dejavnost v športu vsakdanja nujnost nacionalnih in drugih športnih organizacij. Pomembna je zaradi sodelovanja in povezovanja pri reševanju mednarodnih vprašanj športa, prenosu nacionalnih praks in organizaciji mednarodnih športnih dogodkov. Vključevanje naših strokovnjakov v mednarodne športne organizacije ter združenja na področju športne stroke in znanosti povečuje vpliv in pomen slovenskega strokovnega znanja v širšem mednarodnem prostoru.

Mednarodna dejavnost v športu obsega sodelovanje s Slovenci v zamejstvu in po svetu, na začasnem delu v tujini, s sosednjimi državami ter drugimi državami na podlagi podpisanih meddržavnih protokolov, sodelovanje nacionalnih športnih zvez z zvezami drugih držav, sodelovanje s strokovnimi in znanstvenimi združenji ter strokovnjaki na področju športne stroke in znanosti v mednarodnem prostoru ter mednarodnimi športnimi zvezami ter sodelovanje z drugimi nevladnimi in vladnimi mednarodnimi organizacijami.

<i>Strateški cilj</i>	– Ohranitev obstoječega števila in kakovosti mednarodnega sodelovanja v športu
<i>Kazalnika</i>	- Število mednarodnih povezav v športu - Število slovenskih predstavnikov v vodstvenih strukturah mednarodnih športnih organizacij ter znanstvenih in strokovnih združenjih

Vse dejavnosti mednarodnega sodelovanja države se financirajo iz proračunskih postavk protokola, mednarodno sodelovanje nacionalnih panožnih športnih zvez pa iz sredstev za njihovo delovanje in njihovih lastnih sredstev. Mednarodna dejavnost v športu bo podprta z naslednjim ukrepom:

1. podpora mednarodnemu sodelovanju v športu.

6.5 Športne prireditve in promocija športa

Športne prireditve so osrednji dogodek organizacijske kulture športa z vplivom na promocijo okolja, v katerem potekajo (lokalne skupnosti, regije, države), in na razvoj turizma ter drugega gospodarstva. Ob tem imajo velik pomen za razvoj in negovanje športne kulture, saj lahko pospešujejo motivacijo za šport in športno dejavnost, zato predstavljajo najpomembnejšo obliko promocije športa. Nekatero druge oblike promocije športa so še: športni turizem, ki lahko spodbuja k športnemu udejstvovanju, povezanemu z naravnimi danostmi neke turistične destinacije, javno obveščanje v športu – kot pomemben element množičnega komuniciranja in muzejska dejavnost v športu – kot element promocije športa skozi bogato narodno dediščino na tem področju.

6.5.1 Športne prireditve

Med športne prireditve štejemo velika mednarodna športna tekmovanja (olimpijske igre, sredozemske igre, univerzijade, svetovna prvenstva, evropska prvenstva, svetovni pokali, velike nagrade), tekmovanja članskih reprezentanc Republike Slovenije in klubov v ligah prvakov v kolektivnih športnih panogah, množične športne prireditve in druge športne prireditve lokalnega (športne prireditve pomembne za lokalna okolja) in nacionalnega pomena (kongresi, simpoziji ...).

Organizacija športnih prireditev je pomembna za športne organizacije, ki prireditve organizirajo, ter tudi za lokalna okolja in državo, v katerih športne prireditve potekajo. Številne športne organizacije uporabljajo zlasti velika športna tekmovanja kot sredstvo za ustvarjanje in krepitev odnosov s ciljnim trgi in uporabniki. Športne prireditve imajo večinoma pozitivne učinke na človeka in družbo, nekateri njihovi vplivi pa so lahko tudi negativni. Koristi organizacije športnih prireditev lahko na splošno delimo na ekonomske in neekonomske koristi. Ekonomsko korist predstavlja dodatna potrošnja v gospodarstvu zaradi organizacije športne prireditve, neekonomske koristi pa predstavljajo družbeno-socialne, promocijske, športne, kulturne in infrastrukturne (prostorske) koristi, ki lahko nastanejo zaradi prireditve⁹¹.

Možne negativne vplive športnih prireditev na okolje predstavljajo poraba energije za ogrevanje, hlajenje, prezračevanje, toplo vodo in električno energijo, poraba naravnih virov, odpadki ter izpusti toplogrednih plinov, ki lahko nastajajo pri organizaciji športne prireditve. Obstajajo pa lahko še drugi vplivi športnih prireditev na okolje, kot so: povečano svetlobno sevanje in hrup,

⁹¹ Kolar, E. & Zaletel, Z. (2013). Management (športnih) prireditev. Ljubljana: Agencija Poti d.o.o.

ogrožanje obstoječih ekosistemov in biotske raznovrstnosti. Ključ do zmanjšanja negativnih ter doseganja pozitivnih vplivov je v učinkovitem načrtovanju športne prireditve, da bi dosegli pozitivno zapuščino tekmovanja⁸⁰. Prav zaradi navedenega nacionalni program športa 2014–2023 namenja posebno pozornost športnim prireditvam, ki lahko imajo koristi za družbo in čim manj negativnih vplivov na okolje.

<i>Strateška cilja</i>	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Organizacija športnih prireditev, ki temeljijo na ustrezni študiji izvedljivosti in potencialne uspešnosti ter oceni negativnih vplivov na okolje in družbo z načrtovanimi ukrepi za njihovo zmanjšanje</i> – <i>Povečanje organiziranja športnih prireditev na lokalni ravni (mednarodna tekmovanja, nacionalna tekmovanja, druga območna tekmovanja, druge množične športne prireditve)</i>
<i>Kazalniki</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Razmerje med vloženimi javnofinančnimi sredstvi in drugimi sredstvi, ki nastanejo zaradi organizacije športne prireditve</i> - <i>Ekonomski učinki (višja potrošnja v gospodarstvu, povečanje števila turističnih prihodov in prenočitev, ...)</i> - <i>Neekonomski učinki (število novih športov v državi, razvoj novih turističnih produktov, število novih letalskih linij, več podjetij s športno-turistično ponudbo, število aktivnih in pasivnih udeležencev, število nočitev, število sodelujočih držav, revitalizacija degradiranega območja, vzpostavljena infrastruktura za trajnostno mobilnost)</i> - <i>Število izdanih soglasij lokalnih skupnosti in izvedenih drugih športnih prireditev, sofinanciranih iz lokalnih proračunov</i> - <i>Število trajnostnih športnih prireditev po kriterijih »Čiste zmage«</i>

Šport ima zaradi svoje povezanosti z velikim številom deležnikov edinstveno priložnost, da se umesti kot vodilni medij v ustvarjanju zavedanja o pomenu trajnostnega razvoja; športne prireditve pa predstavljajo najbolj viden del športa. To priložnost bomo skušali udejanjiti skozi naslednje ukrepe:

1. smotrno odločanje pri podeljevanju soglasij za organiziranje športnih prireditev,
2. spodbujanje organizacije in izvedbe velikih mednarodnih in drugih športnih prireditev, ki upoštevajo trajnostne kriterije,
3. oblikovanje blagovne znamke o športnih dogodkih v Republiki Sloveniji (povezovanje športnih in turistično-promocijskih virov za povečanje uspešnosti in prepoznavnosti športnih prireditev),
4. vrednotenje zapuščine športnih prireditev.

6.5.2 Športni turizem

Športni turizem je opredeljen kot turizem za povpraševalce, ki imajo posebno zanimanje za turistične destinacije, kjer so lahko športno dejavni ali pa je šport zanje glaven motiv potovanja⁹². Najbolj razširjene oblike športnega turizma so: športno-dejavni turizem (posamezniki, družina, ki so na potovanju športno dejavni⁹³), športni dogodki (udeležba na športnih dogodkih) in ogled športnih znamenitosti (potovanje, ki je potrebno za ogled športnih znamenitosti, npr. športnega objekta) oziroma uporaba športnih destinacij za organizacijo priprav tujih športnikov. Zaradi naravnih danosti Republike Slovenije, ki pomembno vplivajo na športno dejavnost v naravi, ima pri nas posebno vlogo gorski turizem. Ta vsebuje različne športno-turistične storitve, ki vključujejo hojo, smučanje, plezanje, gorsko kolesarjenje ter posebno infrastrukturo (nastanitveni objekti, mreža pešpoti, žičnice...).

Za športni turizem obstaja vse več interesa. Pri nas se delež športno dejavnih turistov giblje okoli 9%⁹⁴, vendar pa ima Republika Slovenija naravne danosti, klimatske razmere in relief, ki omogočajo razvoj športnega turizma.

<i>Strateški cilji</i>	<ul style="list-style-type: none">- <i>Povečati delež športno-dejavnih turistov med domačimi turisti za 5 %</i>- <i>Povečati delež tujih turistov, ki prihajajo v Republiko Slovenijo zaradi športa (priredeitev, aktivnosti, ogledov..)</i>- <i>Povečati število nočitev turistov v Republiki Sloveniji na račun velikih športnih prireditev</i>- <i>Razviti ponudbo s športom povezanih objektov in naravnih površin kot turističnih znamenitosti</i>
<i>Kazalniki</i>	<ul style="list-style-type: none">- <i>Delež športno-dejavnih turistov med domačimi turisti</i>- <i>Delež športno-dejavnih turistov med tujimi turisti</i>- <i>Potrošnja športno-dejavnega turista na dan</i>- <i>Povprečno število nočitev, ki jih opravi športni turist v Republiki Sloveniji (domači in tuji)</i>- <i>Število s športom povezanih objektov in naravnih površin, ki so turistična znamenitost</i>

Nacionalni program športa 2014–2023 spodbuja razvoj športnega turizma, ki skladno s Strategijo razvoja slovenskega turizma 2012–2016 izhaja iz vizije, da bo turizem v Republiki Sloveniji temeljil na trajnostnem razvoju in bo kot uspešen gospodarski sektor narodnega gospodarstva ključno prispeval k družbeni blaginji in ugledu naše države v svetu. Skladno s tem nacionalni program športa 2014–2023 na področju športnega turizma opredeljuje naslednja ukrepa:

1. razvoj športnega turizma v Republiki Sloveniji,
2. povezava športa s Strategijo razvoja slovenskega turizma 2012–2016⁹⁵ in omogočanje kohezije obeh področij.

⁹² World Tourism Organization, International Olympic Committee: Sport and Tourism: Sport activities during the outbound holiday of Germans, the Dutch and the French. Lausanne, Switzerland: UN WTO and IOC, 2001.

⁹³ V turizmu se uporablja tudi izraz »športno aktivni«.

⁹⁴ SURS

6.5.3 Javno obveščanje o športu

Množični mediji so ključni element množičnega komuniciranja. Zaradi svojega velikega vpliva in pomena za rast športne kulture prebivalstva je pomembna zlasti njihova razlagalna vloga. Udejanjanje te vloge lahko država uveljavi pri javnih medijih, zlasti javni televiziji in radiu.

<i>Strateški cilj</i>	– <i>Vzpostaviti redno uravnoteženo obveščanje o športu na javni televiziji in radiu</i>
<i>Kazalniki</i>	- <i>Obseg obveščanja o športu na javni televiziji in radiu</i> - <i>Kakovost prispevkov o športu na javni televiziji in radiu</i> - <i>Obseg izvedenih promocijskih dejavnosti</i>

Vprašanja, ki zadevajo odnos medijev (zlasti televizije in svetovnega spleta) do športa, so postala zelo pomembna, saj so pravice televizije primarni vir prihodka za profesionalni šport v Evropi⁹⁶.

Nasprotno so pravice športnih medijev pomemben vsebinski vir za številne medije. Tako je nastal vzajemni krog med profesionalnim športom, mediji in sponzorji. Posledica je izkrivljena medijska podoba športa, saj mediji javnosti zrcalijo večinoma komercialni del športa⁹⁷. Več medijske pozornosti je treba nameniti športu otrok in mladine ter športni rekreaciji, okoljski in družbeni odgovornosti v športu ter drugim dejavnikom zdravega načina življenja, saj lahko s tem povečamo ozaveščenost ljudi o pomembnosti njihove odgovornosti do lastnega zdravja in posledično tudi število športno dejavnih. Zaradi tega bosta na področju javnega obveščanja o športu izvedena naslednja ukrepa:

1. uravnotežen prikaz športa na javni televiziji in radiu,
2. nacionalna kampanja za spodbujanje rednega ukvarjanja s športom, več gibanja, zdravega prehranjevanja in ohranjanje zdravega življenjskega okolja.

6.5.4 Športna dediščina in muzejska dejavnost v športu

Šport oziroma telesna kultura na Slovenskem ima dolgo tradicijo in dediščino, ki bi ji lahko sledili vse od situlskih prizorov ročkanja oziroma boksanja v 1. tisočletju p.n.št., srednjeveškega turnirstva in različnih iger (npr. »igre z žogo« v balovžih) in veščin (sabljanja, strelstva, voltžiranja idr.) ali bloškega smučanja, odhoda v gore, moderne vadbe in tekmovanj. Z modernim društvenim organiziranjem in podružbljanjem se je oblikovala športna tradicija in dediščina. Z medijskim razvojem in informatiko se zbirka virov o tem širi. Dediščina je institucionalno hranjena pri zasebnikih, na Fakulteti za šport ali v različnih državnih in lokalnih muzejih, npr. planinska v okviru Gornjesavskega muzeja; leta 2000 je bil sicer ustanovljen državni specialistični Muzej športa, ki pa je bil v letu 2013 ukinjen in preoblikovan v športno

⁹⁵Strategija razvoja slovenskega turizma 2012-2016. Dostopno na: http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/turizem/Turizem-strategije_politike/Strategija_turizem_sprejeto_7.6.2012.pdf (31.1.2014).

⁹⁶ Montel, J., Weelbroeck-Rocha, E. (2010). The different funding models for grassroot sports in the EU. Brussels: Amnyos & Eurostrategies.

⁹⁷ Nekatero evropske države so zato uvedle mehanizme solidarnosti, kot je npr. delež od TV pravic za športne prenose, ki je namenjen za športno izobraževalne vsebine. V Sloveniji so izdatki za TV pravice zelo nizki, zato takšni mehanizmi niso izvedljivi.

zbirko v okviru Zavoda za šport Republike Slovenije Planica. Obe zbirki sta institucionalno v podrejenem in podhranjenem položaju.

Muzejska dejavnost v športu obsega zbiranje, varovanje, dokumentiranje in predstavljanje premične dediščine slovenskega športa. Brez zgodovinskega ogledala ostaja šport zgolj prehodni družbeni fenomen. Z muzejsko dejavnostjo pa lahko promoviramo vrednote, ki so se izoblikovale v tej dediščini.

Za nadaljnji razvoj muzejske dejavnosti bo treba poskrbeti za primerno lokacijo ustanove, ki bo omogočala postavitve stalne razstave o zgodovini športa na Slovenskem, muzejskim standardom primerno hrambo gradiva, in razviti vse nujne muzejske dejavnosti, namenjene različnim javnostim. Poleg tega bo treba Muzej športa ustrezneje umestiti v shemo javnih muzejskih ustanov in postaviti organizacijsko strukturo, ki bo ob muzejskem delu kot javni službi ustvarjala in izvajala dejavnosti s tržno naravnostjo, kar bo zagotavljalo ustrezne finančne učinke (vstopnina, muzejska trgovina itd.). Vzpostaviti bo treba tudi sodelovanje z drugimi zavodi, ki hranijo nacionalno pomembne zbirke športa, ter v izobraževalne programe slovenskih muzejev vključiti strokovnjake s področja zgodovine športa.

Muzejska dejavnost v športu mora v razstavnem kompleksu upoštevati, da zaznavanje športnega dogajanja v veliki meri poteka prek posrednikov, ki so jih ustvarile nove tehnologije: od radia, televizije do svetovnega spleta. Pri tem pa mora muzejska dejavnost v športu odigrati vlogo etično kulturnega telesa družbe ter s tega pogleda osvetliti pereče težave športa.

<i>Strateška cilja</i>	<ul style="list-style-type: none">- <i>Vzpostavljanje pogojev za nadaljnji razvoj muzejske dejavnosti v športu</i>- <i>Stalna razstava Zgodovina telesne kulture in športa na Slovenskem</i>
<i>Kazalniki</i>	<ul style="list-style-type: none">- <i>Število enot zbranega gradiva in število inventariziranih in dokumentiranih predmetov</i>- <i>Število promocijskih razstav in drugih prireditev</i>- <i>Število stalnih športnih zbirk v mreži slovenskih muzejev</i>- <i>Število in struktura obiskovalcev muzeja</i>- <i>Število in kakovost muzejskih produktov</i>- <i>Finančni učinek trženja muzejske dejavnosti v športu</i>

Skladno z navedenim nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje naslednje ukrepe:

1. dopolniti in zaokrožiti muzejske zbirke različnih športnih panog in njihova predstavitev,
2. vzpostaviti učinkovito organizacijsko strukturo Muzeja športa,
3. organizirati komunikativno nacionalno muzejsko ustanovo, ki bo privlačna za obiskovalce, sponzorje in donatorje.

6.6 Družbena in okoljska odgovornost v športu

Nacionalni program športa 2014–2023 temelji na humanizmu in odgovornem ravnanju do okolja, zato si prizadeva za spoštovanje človekovih pravic, varstvo in krepitev etičnih vrednot v športu, upoštevanje njegovih pravil in predpisov ter trajnostni razvoj. Ključno preventivno delovanje na področju humanizma je športno obnašanje⁹⁸ vseh udeležencev v športu, drugi ukrepi pa posegajo še na področja preprečevanja zlorab v športu. Osrednja izziva okoljske in družbene odgovornosti sta zmanjšanje škodljivih vplivov na okolje (ob upoštevanju danosti in omejitev) in povečevanje koristnih družbenih učinkov v prizadevanjih za pozitivno zapuščino zanamcem.

6.6.1 Športno obnašanje

Najbolj prepoznavna značilnost športa je tekmovanje, ki predstavlja dobro priložnost, da posameznik spozna svoje sposobnosti in omejitve. Tako lahko različne življenjske ovire lažje sprejme kot izziv. Po drugi strani lahko športno tekmovanje predstavlja stres za tekmovalca, pa tudi vir diskriminacije, nestrpnosti in nasilja. Zato je zelo pomembno, kako vsi udeleženci v športu (tekmovalci, gledalci, starši, učitelji in trenerji, sodniki, organizatorji, sponzorji idr.) dojemajo športno tekmovanje.

Športno obnašanje pomeni iskanje in zagotavljanje tekmovalne prednosti v športu skladno s pravili igre, brez namerne povzročitve telesne poškodbe in psihičnega oziroma besednega nadlegovanja (žaljivega navijanja, opazk idr.) ali uporabe nedovoljenih snovi in metod, dostojno prenašanje poraza in zmage, spoštljiv odnos do drugih udeležencev športnega tekmovanja in okolja, v katerem se odvija tekmovanje, spoštovanje rezultata, ki je posledica vloženega truda, cenjenje svojega dosežka in dosežkov drugih, spoštovanje drugačnosti, ki izhaja iz narodnosti, spolne usmerjenosti, sloga življenja, različnih mnenj in verovanj, ter krepitev drugih etičnih vrednot v športu (npr. pomoč šibkejšim).

<i>Strateški cilj</i>	– <i>Vzpostaviti pojmovanje športnega obnašanja kot najvišjo vrednoto pri športnem udejstvanju</i>
<i>Kazalniki</i>	<ul style="list-style-type: none">- <i>Število nacionalnih panožnih zvez, ki imajo športno obnašanje vključeno med cilje lastnega delovanja v najvišjem pravnem aktu ali ustreznem častnem kodeksu</i>- <i>Število primerov diskriminacije, nestrpnosti in nasilja v športu</i>- <i>Število primerov dobrega športnega obnašanja</i>- <i>Število podeljenih priznanj za športno obnašanje posameznikom in organizacijam s strani EFPM⁹⁹ in CIFP¹⁰⁰</i>- <i>Število imenovanih ambasadorjev za šport, strpnost in fair play</i>- <i>Število udeležb ambasadorja na športnih prireditvah in dogodkih</i>

⁹⁸ Športno obnašanje je slovenska ustreznica za mednarodno uveljavljeni izraz »fair play«.

⁹⁹ Evropsko gibanje za športno obnašanje – The European Fair Play Movement

¹⁰⁰ Mednarodni komite za športno obnašanje - The International Committee for Fair Play

V preteklosti smo vzpostavili institut ambasadorja Republike Slovenije za šport, strpnost in fair play ter nekatere projekte za spodbujanje športnega obnašanja (npr. Sportikus), ki jih velja nadgrajevati. Pri tem lahko posebno vlogo odigrajo medijsko najbolj odmevni športni dogodki. Skladno z navedenim nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje naslednja ukrepa¹⁰¹:

1. nacionalna kampanja za spodbujanje športnega obnašanja,
2. delovanje ambasadorja za šport, strpnost in fair play.

6.6.2 Preprečevanje dopinga v športu

Med najpomembnejša pravila v športu sodi poštenost vseh udeležencev, ki od njih jasno zahteva, da za doseg boljših rezultatov ne smejo uporabljati vseh razpoložljivih sredstev, vključno z uporabo prepovedanih snovi in postopkov za izboljšanje tekmovalnih rezultatov oziroma osebnih dosežkov in estetskih učinkov (rekreativni športniki).

Nacionalni program preprečevanja dopinga v športu temelji na zaščiti temeljne pravice športnika, da trenira in tekmuje v športu brez dopinga, kar z drugimi besedami pomeni skrb za varovanje zdravja, poštenosti in enakosti športnikov. Nacionalni program mora zato zagotavljati usklajen in učinkovit program boja proti dopingju na področju odkrivanja, odklanjanja in preprečevanja dopinga v športu.

Izvajalci športnih programov, športniki in spremljajoče osebe so dolžni spoštovati Svetovni kodeks proti dopingju¹⁰² z mednarodnimi standardi in Protidopinški pravilnik SLOADO¹⁰³. Pristojna institucija za izvajanje programov preprečevanja uporabe prepovedanih snovi in postopkov v športu v Republiki Sloveniji je Slovenska antidoping organizacija (SLOADO), ki je neodvisna protidopinška organizacija in deluje usklajeno s svetovnim programom boja proti dopingju.

Poudarek dela SLOADO je na ozaveščanju športnikov in drugih udeležencev v vseh pojavnih oblikah športa, na oblikovanju nacionalne testne skupine športnikov z namenom izvajanja nenapovedanih testiranj zunaj tekmovanj ter stalni prisotnosti na nacionalnih tekmovanjih športnih zvez z namenom izvajanja testiranj na tekmovanjih in drugih dejavnostih, ki jih opredeljuje UNESCO Mednarodna konvencija proti dopingju v športu¹⁰⁴.

<i>Strateški cilj</i>	– <i>Zagotavljanje temeljne pravice športnikov za treniranje in tekmovanje v športu brez dopinga</i>
<i>Kazalniki</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Število vključenih športnikov v preventivne programe ozaveščanja o nevarnostih dopinga v športu</i> - <i>Število športnih zvez, dejavnih v programih preprečevanja dopinga</i> - <i>Število dopinških testiranj pri športnikih</i> - <i>Obseg nadzora nad uvozom in distribucijo prepovedanih snovi</i>

¹⁰¹ Ukrepi so povezani z ukrepi področja Javno obveščanje o športu.

¹⁰² <http://www.sloado.si/pravila-in-krsitve/mednarodna-pravila/>

¹⁰³ <http://www.sloado.si/pravila-in-krsitve/nacionalna-pravila/>

¹⁰⁴ International Convention Against Doping in Sport 2005. Dostopno na: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=31037&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (31.1.2014).

Preteklo delovanje na področju preprečevanja dopinga je bilo usmerjeno pretežno v vrhunski šport, čeprav doping predstavlja zdravju škodljivo uporabo prepovedanih snovi tudi v rekreativnem in kakovostnem športu. Zato nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje naslednje ukrepe:

1. dopinška testiranja na nacionalni ravni,
2. preprečevanje distribucije prepovedanih snovi in postopkov v celotnem športu,
3. umeščenost vsebin o zlorabah dopinga v programih ozaveščanja športnikov in izobraževanja ter usposabljanja strokovnih delavcev v športu,
4. nacionalna kampanja o zlorabi dopinga v tekmovalnem in rekreativnem športu.

6.6.3 Varuh športnikovih pravic

Šport lahko z napačnimi pristopi pripelje do nehumanega dela s športniki (nastopi kljub poškodbam, pretreniranost, neprimerne metode treninga pri mladih tekmovalcih, siljenje ali napeljevanje na nepošteno športno udejstvovanje, telesno nasilje nad športniki pri treningu ali tekmovanju, poniževanja in žalitve, spolno izkoriščanje ipd.). Vsak športnik in športni delavec je upravičen do uživanja vseh pravic in svoboščin, ki jih opredeljujeta Splošna deklaracija o človekovih pravicah¹⁰⁵ in Konvencija o otrokovih pravicah¹⁰⁶, zato nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje tudi ukrepe za zaščito športnikovih pravic in pravic športnih delavcev.

<i>Strateški cilj</i>	– <i>Institucionalno zaščititi pravice športnikov in športnih delavcev</i>
<i>Kazalnik</i>	- <i>Delež uspešno rešenih pobud varuhu športnikovih pravic</i>

OKS-ZŠZ znotraj svoje organiziranosti opredeli varuha športnikovih pravic. Varuh športnikovih pravic pri svojem delovanju smiselno uporablja etična načela športnega in olimpijskega gibanja ter pravila OKS-ZŠZ. Nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje naslednji ukrep:

1. delovanje varuha športnikovih pravic.

¹⁰⁵ Splošna deklaracija človekovih pravic. Dostopno na: <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-in-pristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacija-zdruzenih-narodov/splosna-deklaracija-clovekovih-pravic> (31.1.2014).

¹⁰⁶ Konvencija o otrokovih pravicah (OZN). Dostopno na: <http://www.varuh-rs.si/index.php?id=105> (31.1.2014).

6.6.4 Trajnostni vidiki v športu

Z nacionalnim programom športa 2014–2023 želimo omejiti možne negativne vplive športa na okolje in družbo¹⁰⁷ ter spodbuditi razvoj športa, ki bo prispeval k trajnostnemu razvoju¹⁰⁸ naše družbe. Ta je tesno povezan s pojmom pozitivne zapuščine športa¹⁰⁹ in temelji na treh stebrih: gospodarskem razvoju, družbenem razvoju in varstvu okolja.

Strateški cilj	– <i>Razvoj športa, ki bo prispeval k trajnostnemu razvoju družbe (pozitivna zapuščina športa)</i>
Kazalnik	- <i>Število zgrajenih in obnovljenih športnih objektov po načelih trajnostnega razvoja</i> - <i>Število trajnostnih športnih prireditev¹¹⁰</i> - <i>Delež športnih organizacij, ki udeležujejo načela trajnostnega razvoja</i>

Ukrepi za uveljavljanje trajnostnega razvoja v športu se prepletajo skozi različna področja nacionalnega programa športa 2014–2023: športni objekti in površine za šport v naravi, športne prireditve, programi športa in razvojne dejavnosti v športu. Še bolj kot prepletenost teh ukrepov znotraj športa pa je pomembno povezovanje in usklajevanje trajnostnih vidikov v športu s tovrstnimi strategijami in politikami na drugih področjih (okolje, narava, infrastruktura, prostor, promet, zdravje, zaposlovanje, izobraževanje, turizem idr.) in ustrezno umeščanje vloge športa vanje. To mora nastati v dialogu med vladnimi in nevladnimi športnimi in drugimi organizacijami, ki se ukvarjajo s trajnostnim razvojem. Skladno s tem nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje naslednje prednostne ukrepe¹¹¹ na področju trajnostnega razvoja v športu:

1. povezovanje z drugimi strategijami trajnostnega razvoja,
2. nacionalna kampanja za usposabljanje in spodbujanje trajnostnega ravnanja v športu.

¹⁰⁷ Opisano v poglavju Športni objekti in površine za šport v naravi ter Športne prireditve.

¹⁰⁸ Podrobneje v: Agenda 21 (1992), New York: Združeni narodi.

¹⁰⁹ ang. sport legacy; več v: Kolar, E. in Zaletel, Z. (2013), Management (športnih) prireditev, Ljubljana: Agencija Poti; Jurak, G., Kolar, E., Kovač, M. in Bednarik, J. (2012), Management športnih objektov, Ljubljana: Fakulteta za šport.

¹¹⁰ Po merilih projekta Čista zmaga ali drugih sorodnih tujih standardih.

¹¹¹ Trajnostni vidiki v športu so opredeljeni tudi v nekaterih ukrepih v predhodno naštetih poglavjih nacionalnega programa športa 2014–2023.

6.7 Podporni mehanizmi za šport

Programski del nacionalnega programa športa 2014–2023 ne moremo uresničiti brez ustreznih podpornih mehanizmov države. Država uresničuje javni interes z vodenjem spodbudne davčne politike za razvoj športa, ki jo bo kot eno od posebnih nalog uresničila v sodelovanju med OKS-ZŠZ in pristojnimi vladnimi službami, z ustvarjanjem spodbudnega normativnega okolja, ki ščiti javni interes, vendar je iz vidika administracije prijazen do športnih organizacij, in s preprečevanjem zlorab ter nepravilnosti pri izvajanju nacionalnega programa športa 2014–2023.

6.7.1 Prijazno poslovno okolje za športne organizacije

Zapletenost administrativnih postopkov zahteva več tovrstnega dela ter višje stroške športnih organizacij. To predstavlja zanje breme, zato je treba skrbno pretehtati pomen teh postopkov in ustvariti športnim organizacijam prijazno poslovno okolje. To lahko zagotovimo z informatizacijo in poenostavljenimi postopki. Na nacionalni ravni morajo nalogo zmanjšanja, odprave ali preprečitve administrativnih bremen prevzeti OKS-ZŠZ, FŠO in pristojne vladne službe, na lokalni ravni pa občinske športne zveze in občinske službe.

<i>Strateški cilj</i>	– <i>Zmanjšati obseg administrativnih opravil za športne organizacije</i>
<i>Kazalnika</i>	- <i>Število zakonov in podzakonskih aktov, ki bodo upoštevali načelo debirokratizacije športa</i> - <i>Število praktičnih rešitev za zmanjšanje birokratskih postopkov športne organizacije</i>

Nekatere rešitve na drugih družbenih področjih kažejo, da je mogoče vzpostaviti za šport bolj ugodno administrativno okolje. Skladno s tem nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje naslednji ukrep¹¹²:

1. debirokratizacija športa.

6.7.2 Preprečevanje zlorab pri športnih stavih

Športne stave predstavljajo komplementarno dejavnost profesionalnega športa. So v vlogi promotorja tega dela športa, hkrati pa v mnogih državah predstavljajo vir financiranja športa. V Republiki Sloveniji se iz teh in tudi drugih iger na srečo financira FŠO.

Zaradi globalizacije postajajo športne stave gospodarsko vse bolj pomembne. Internetno igranje je namreč najhitreje rastoči sektor v dejavnosti prirejanja iger na srečo, znotraj teh pa prednjačijo prav športne stave¹¹³. Zaradi tega športne stave poleg ogrožanja integritete športa

¹¹² Poleg tega je to področje povezano z ukrepi poglavja Informacijsko-komunikacijska tehnologija na področju športa, ki opredeljujejo smiselno uporabo že zbranih informacij o športnih organizacijah.

¹¹³ Zagoršek, H., Jaklič, M., Zoroč, J. (2007). Analize in usmeritve glede primerne obsega ponudbe klasičnih in posebnih iger na srečo v Sloveniji. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, Inštitut za preučevanje igralništva.

predstavljajo tveganje za korupcijo, pranje denarja in druge oblike finančnega kriminala, povezanega s športom; njihovo prirejanje mora biti zato pod stalnim nadzorom, država pa mora imeti oblikovane regulatorne mehanizme, ustrezne spreminjajočim se pogojem delovanja na trgu športnih stav.

<i>Strateška cilja</i>	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Preprečiti prirejanje športnih rezultatov</i> – <i>Preprečiti oglaševanje in prirejanje nezakonitih športnih stav ter udeležbo v nezakonito organiziranih športnih stavah</i>
<i>Kazalniki</i>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Število ugotovljenih prirejenih športnih rezultatov</i> - <i>Število primerov preprečevanja oglaševanja nezakonitih športnih stav</i> - <i>Obseg nezakonitih vplačil pri športnih stavah</i>

Ukrepi za preprečevanje zlorab pri športnih stavah so naravnani na preprečevanje zlorab, na nadzor nad prirejanjem in igranjem športnih stav ter na odkrivanje zlorab. Te dejavnosti so del naslednjega ukrepa nacionalnega programa športa 2014–2023:

1. preprečevanje zlorab pri športnih stavah.

6.7.3 Inšpekcija v športu

Eden od elementov zagotavljanja kakovosti izvajanja nacionalnega programa športa 2014–2023 je tudi inšpekcijski nadzor nad izvajanjem programov športa. Le-tega opravljajo različne inšpekcijske službe v okviru zakonsko danih pooblastil, še posebej pa nadzor nad vsebinskim izvajanjem vseh izvajalcev programov športa v Republiki Sloveniji izvaja inšpekcija v športu. Ta deluje kot organ v sestavi ministrstva, pristojnega za šport, pri svojem delu pa po potrebi sodeluje z različnimi državnimi organi. Delo inšpekcije v športu je javno.

<i>Strateški cilj</i>	– <i>Povečati pregled nad vsebinskim in organizacijskim izvajanjem nacionalnega programa športa za 100 %</i>
<i>Kazalnik</i>	- <i>Število inšpekcijskih pregledov</i>

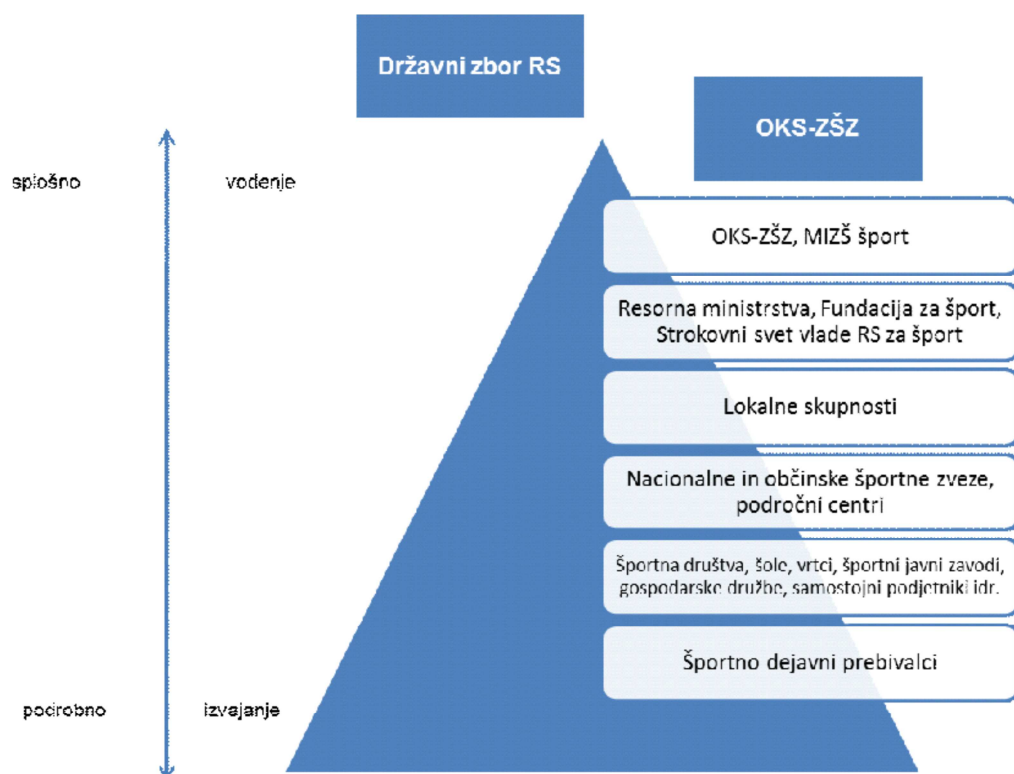
Preteklo delovanje inšpekcije v športu kaže⁵, da je treba bolj jasno opredeliti, da inšpekcija izvaja nadzor nad vsemi izvajalci programov športa in ne zgolj tistimi, ki so prejemniki javnih sredstev, in da je treba povečati obseg in kakovost delovanja inšpekcije, za kar bo potrebno tudi večje število inšpektorjev. Skladno z navedenim nacionalni program športa 2014–2023 opredeljuje naslednji ukrep:

1. povečanje obsega delovanja inšpekcije v športu.

7 RAVNANJE

Ravnanje¹¹⁴ z nacionalnim programom športa 2014–2023 temelji na povezovanju vseh upravnih, strokovnih in organizacijskih nalog vseh vpletenih nosilcev posameznih dejavnosti nacionalnega programa. Za izpeljavo nacionalnega programa športa 2014–2023 so soodgovorni vsi nosilci dejavnosti nacionalnega programa (OKS-ZŠZ, lokalne skupnosti, ministrstva idr.) in izvajalci nacionalnega programa (društva, zveze, zavodi, šole, gospodarske družbe idr.).

Slika 4: Ravnanje z nacionalnim programom športa

Nacionalni program športa sprejme Državni zbor Republike Slovenije na predlog Vlade Republike Slovenije, pri pripravi predloga nacionalnega programa športa pa v skladu z zakonom, ki ureja šport, sodelujeta tudi Strokovni svet Republike Slovenije za šport in OKS-ZŠZ. Osrednjo vlogo ravnanja z nacionalnim programom športa na državni ravni imata OKS-ZŠZ in ministrstvo, pristojno za šport. Vlada Republike Slovenije mora letno poročati Državnemu zboru Republike Slovenije o uresničevanju nacionalnega programa športa.

OKS-ZŠZ je reprezentativna športna društvena organizacija, ki povezuje nacionalne in občinske športne zveze ter nekatere druge športne organizacije. Odgovoren je za strateško ravnanje z nacionalnim programom športa. Predstavlja partnerja Vladi Republike Slovenije pri pogajanjih o udejanjanju nacionalnega programa športa. Prek svojih predstavnikov pomembno vpliva tudi na delovanje strokovnega sveta in sveta FŠO, skladno z zakonom, ki ureja šport, pa sodeluje pri usklajevanju in izpeljavi letnih programov športa.

¹¹⁴ Ravnanje ali ravnateljstvo (ang. management) je proces odločanja, načrtovanja, osmišljanja, usmerjanja, razporejanja organizacijskih virov, vodenja ter nadzora in vrednotenja izvajanja različnih dejavnosti.

Ministrstvo, pristojno za šport, je odgovorno za mreženje dejavnosti vseh nosilcev, pri tem pa so mu v pomoč vladne službe. Skrbi za povezovanje nacionalnega programa športa z drugimi nacionalnimi strategijami in politikami. V ta namen ministrstvo, pristojno za šport, pripravi izvedbeni načrt za udeležanje nacionalnega programa športa, s katerim opredeli dejavnosti in nosilce teh dejavnosti za uresničevanje ukrepov nacionalnega programa. Izvedbeni načrt mora biti dinamičen dokument, ki se odziva na ugotovitve o udeležanju nacionalnega programa na posameznih področjih (spremljanje kazalnikov) in spremembe drugih področnih strategij in politik.

Ministrstvo, pristojno za šport, tudi vodi in povezuje dejavnosti vseh subjektov, ki sodelujejo pri izvedbi letnih programov športa. Le-tega predstavljajo tiste vsebine nacionalnega programa športa, ki so financirane iz proračunskih postavk za šport na državni in lokalni ravni ter FŠO. Ministrstvo, pristojno za šport, in FŠO sta dolžna pred sprejetjem svojega letnega programa pridobiti o njem mnenje OKS-ZŠZ.

Področna ministrstva (npr. Ministrstvo za zdravje, Ministrstvo za finance, Ministrstvo za okolje in prostor) sodelujejo pri izvajanju posameznih dejavnosti nacionalnega programa športa ali pa so odgovorna za izpeljavo dejavnosti. Njihovo delo s pomočjo vladnih služb usklajuje Direktorat za šport na pristojnem ministrstvu.

Za odločanje o strokovnih zadevah v športu ter za strokovno pomoč pri sprejemanju odločitev in pri pripravi predpisov je odgovoren Strokovni svet Vlade Republike Slovenije za šport.

FŠO je javni financer športa, ki se financira pretežno iz koncesijskih dajatev od iger na srečo in razporeja ta sredstva za programe športa na državni in lokalni ravni. FŠO je pomemben nosilec dejavnosti nacionalnega programa športa, zato morajo biti pogoji in merila za razporeditev njenih sredstev usklajeni z nacionalnim programom športa. FŠO poleg MIZŠ uresničuje letne programe športa na državni ravni. Skrbi tudi za stabilno financiranje športa iz iger na srečo ter daje pobude in predloge za urejanje različnih vprašanj v športu.

Organi lokalnih skupnosti za šport vodijo in povezujejo dejavnosti subjektov, ki izvajajo letni program športa na lokalni ravni. V te organe morajo lokalne skupnosti imenovati najmanj polovico športnih strokovnjakov na predlog občinske športne zveze oziroma druge športne organizacije, ki predstavlja društveno delovanje na lokalni ravni. Naloge teh organov so predvsem:

- opredeljevanje vsebinskih izhodišč in usmeritev za izpeljavo letnega programa športa na lokalni ravni,
- opredeljevanje strateške usmeritve športa na lokalni ravni,
- priprava predloga letnega programa športa na lokalni ravni,
- razporejanje sredstev za izpeljavo letnega programa športa na lokalni ravni,
- določanje športnih objektov lokalnega in regijskega pomena,
- spremljanje in ocenjevanje izpeljave letnega programa športa na lokalni ravni,
- dajanje pobud in predlogov za urejanje drugih pomembnih vprašanj v športu.

Letne programe športa na lokalni ravni sprejemajo občinski sveti. Postopek sprejema poteka tako, da organ lokalne skupnosti za šport pripravi letni program športa, ki je podlaga za umeščanje športa v občinski proračun. Na podlagi sprejetega proračuna organ lokalnih

skupnosti za šport ob soglasju občinske športne zveze pripravi razporejanje sredstev za izpeljavo letnega programa športa na lokalni ravni. V primeru, da občinska športna zveza ne obstaja, pa daje soglasje druga reprezentativna civilna športna organizacija.

Izobraževalne oziroma raziskovalne institucije na področju športa skupaj z OKS-ZŠZ usklajujejo izvajanje razvojnih nalog za nacionalni program športa in skupaj s strokovnimi sveti nacionalnih športnih zvez pomagajo pri uveljavljanju stroke v praksi.

Inšpektorat za šport opravlja nadzor nad izvajanjem programov športa iz nacionalnega programa športa ter izvajanjem letnih programov športa.

Izvajalci nacionalnega programa so: športna društva in njihova združenja, javni zavodi, povezani s športom, vrtci, šole, gospodarske družbe s področja športa, samostojni podjetniki, zasebni športni delavci in druge športne organizacije. Večina od njih je tudi izvajalcev letnega programa športa po zakonu, ki ureja šport. Ta status si pridobijo s pogodbo o izpeljavi letnega programa športa, ki jo sklenejo z ministrstvom, pristojnim za šport, ali FŠO na ravni države in z lokalno skupnostjo na lokalni ravni.

Direktorat za šport pristojnega ministrstva je dolžan oblikovati informacijski sistem za potrebe nacionalnega programa športa. Ta mora vsebovati spremljanje kazalnikov za preverjanje učinkov posameznih ukrepov nacionalnega programa športa. Omogočati mora tudi vodenje razvidov, ki so določeni z zakonom, ki ureja šport. Pri tem je pozoren, da s tem ne birokratizira delovanja športnih organizacij. Za vnos podatkov so odgovorni nosilci dejavnosti in izvajalci nacionalnega programa športa. Odgovornosti izvajalcev se opredelijo s pogodbami za izvajanje letnega programa športa.

8 FINANCIRANJE

Eno pomembnejših vprašanj nacionalnega programa športa 2014–2023 je obseg programov, ki naj jih ta zagotavlja iz javnih financ. Cilji nacionalnega programa športa 2014–2023 bodo sicer doseženi s pretežnim sofinanciranjem prebivalstva, podjetij in prostovoljnim delom¹¹⁵, vendar pa javne finance in podporni mehanizmi delujejo kot večkratnik teh sredstev, saj spodbujajo razvoj športne dejavnosti. Da bomo dosegli želen vpliv športa na kulturo naroda, bo treba zadržati te vire in povečati javne vire na raven, kot jo imajo v razvitih evropskih državah, t.j. na najmanj 100 € na prebivalca¹¹⁶. Nacionalni program športa 2014–2023 se zato sofinancira iz več javnih virov, skladno z opredeljenimi dejavnostmi in njihovimi nosilci.

Sredstva za letni program športa se zagotavljajo iz proračunskih sredstev:

- države
 - MIZŠ
 - MORS
 - MGRT
 - MIP
 - MNZ
 - MDDSZ
 - MF
 - MZ, idr.
- evropskih strukturnih in socialnih skladov
- FŠO
- FIHO
- lokalnih skupnosti.

Potrebna sredstva za izpeljavo letnih programov športa na državni ravni določita ministrstvo, pristojno za šport, za državna proračunska sredstva in svet FŠO za sredstva iz iger na srečo.

Občinski sveti uvrstijo v letni program športa na predlog pristojnih organov lokalnih skupnosti za šport tiste vsebine nacionalnega programa, ki so pomembne za lokalno skupnost in upoštevajo tradicijo in posebnosti športa v lokalni skupnosti.

Izbor programov za izpeljavo letnega programa športa se izpelje po posebnem postopku, ki ga opredeli zakon, ki ureja šport. Izhaja iz smiselne uporabe zakona, ki ureja splošni upravni postopek (javni razpis, sklep, pritožbeni organ) in podpira zmanjševanje birokratizacije delovanja športnih organizacij (zbirke podatkov, elektronska prijava, sklenitev pogodbe za izvajanje letnega programa športa brez javnega razpisa za izvajalce, ki edini izpolnjujejo pogoje, ipd.).

¹¹⁵ Javne finance za šport zunaj šolskega sistema predstavljajo le 15 % vseh izdatkov za šport. Največ za šport prispevajo gospodinjstva. Le-ta namenijo za športne izdelke in športne storitve okoli 308 € na leto ali 1,51 % od družinskega proračuna. Podjetja (sponzoriranje, TV pravice) namenijo za šport 18 % vseh izdatkov za šport (vir: Bednarik, J., Kolar, E., Jurak, G. (2010). Analysis of the sports services market in Slovenia. *Kinesiology*, 42(1).). Prostovoljno delo v slovenskem športu predstavlja okoli 0,311 % BDP (vir: Jurak, G., Bednarik, J. (2006). Economic strength of voluntary work in non-governmental sports organisations in Slovenia. V *Abstract book of 11th World sport for all congress. Physical activity: benefits and challenges*. Havana: Cuban Olympic Committee.)

¹¹⁶ Javni izdatki za šport (državni in občinski proračun ter loterijska sredstva) v Sloveniji so leta 2011 znašali 75 € na prebivalca, medtem ko v skupini razvitih evropskih držav od 85 € (Belgija) do 304 € (Irska). Trenutno Slovenija zaostaja s tovrstnim financiranjem za nekaterimi državami s primerljivim BDP (npr. Estonija, Ciper)

Pogoji in merila za razporeditev sredstev so pogojeni z vrsto programov. Izhodišče za vrednotenje programov tekmovalnega športa je razvrstitev športnih panog v skupine glede na različne kazalnike (npr. mednarodna konkurenčnost oziroma razširjenost športne panoge, kakovost športnih dosežkov, razširjenost športne panoge v Republiki Sloveniji, pomen športne panoge za okolje, število ustrezno izobraženega in usposobljenega kadra ipd.). Lokalne skupnosti same določijo število razredov in višino vrednotenja kazalnikov. Za druge programe, ki so bolj enkratnega značaja (npr. gradnja športnega objekta, športna prireditve, knjiga), je treba opredeliti pomen programa za uresničevanje ukrepov nacionalnega programa športa, stopnjo realizacije programa oziroma zmožnost uresničevanja in kakovostne vidike programa, kot je prispevanje k trajnostnemu razvoju, delež strokovnega kadra ali obseg prostovoljnega dela s strokovno usposobljenimi kadri.

Elementi za opredelitev sofinanciranja letnega programa športa se opredelijo pretežno glede na kvantitativne vidike programa: obseg programa, velikost vadbene skupine, vrednost ure dela strokovnega kadra, vrednost najema športnega objekta, materialnih stroškov za izpeljavo programa ipd. Z vidika spodbujanja kakovostnega strokovnega dela v športu morajo biti ob enakih pogojih programi, vodeni s strokovno bolj izobraženim oziroma usposobljenim kadrom, izdatneje sofinancirani.

V pripravo pogojev in meril za razporeditev sredstev letnega programa športa morajo biti na ravni države (MIZŠ - šport in FŠO) vključeni predstavniki OKS-ZŠZ, na lokalnih ravneh pa občinske športne zveze oziroma druge športne organizacije, ki predstavljajo društveno delovanje na lokalni ravni.

Lokalne skupnosti ali država lahko za izvajanje javne službe¹¹⁷ na področju športa ustanovijo javne zavode ali pa skladno z zakonom, ki ureja javna naročila, sklenejo koncesijske pogodbe z drugimi športnimi organizacijami, ki izpolnjujejo pogoje za izvajanje javne službe.

Preglednica 2: Zelena sprememba strukture izdatkov za letne programe športa

vsebina	2011 (%)	2018 (%)	2023 (%)
PROGRAMI ŠPORTA	36,85	40,00	45,00
Prostočasna športna vzgoja otrok in mladine	1,31	2,28	3,50
Športna vzgoja otrok in mladine s posebnimi potrebami	0,06	0,02	0,04
Obštudijske športne dejavnosti	0,05	0,10	0,20
Športna vzgoja otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport	22,41	23,00	23,00
Kakovostni šport	3,11	2,00	2,20
Vrhunski šport	7,35	8,00	9,40
Šport invalidov	0,70	0,80	0,80
Športna rekreacija	1,85	3,00	4,36
Šport starejših		0,80	1,50
ŠPORTNI OBJEKTI IN NARAVNE POVRŠINE ZA ŠPORT	50,34	43,50	35,25
RAZVOJNE DEJAVNOSTI V ŠPORTU	2,91	4,00	5,00
ORGANIZIRANOST V ŠPORTU	5,98	7,00	8,00
ŠPORTNE PRIREDITVE IN PROMOCIJA ŠPORTA	3,79	5,30	6,50
DRUŽBENA IN OKOLJSKA ODGOVORNOST V ŠPORTU	0,13	0,20	0,25

¹¹⁷ Javna služba je družbi nujno potrebna dejavnost, preko katere se zadovoljujejo potrebe po javnih dobrinah in storitvah, ki jih v javnem interesu trajno in nemoteno zagotavlja državna oziroma lokalna skupnost, kadar in v kolikor jih ni mogoče zagotavljati na trgu, ter pri tem njen prvenstven cilj ni pridobivanje dobička.

Želena sprememba strukture za letne programe športa (preglednica 2) temelji na dosedanjih javnofinančnih izdatkih za šport. V letu 2011 so javni izdatki dosegali 159.430.852 €¹¹⁸. Od tega je bil večji delež namenjen gradnji športnih objektov (82.884.535 €) ter športu otrok, mladine in študentov (37.241.239 €).

Pričakovati je, da se bodo sredstva, namenjena letnemu programu športa na državni ravni, začela povečevati skladno z rastjo BDP na letni ravni.

Poleg lokalnih skupnosti, ministrstva, pristojnega za šport, ter FŠO bodo za izpeljavo programa športa potrebna še proračunska sredstva za izvajanje ukrepov, katerih nosilci so druga področna ministrstva, ter zasebni viri.

¹¹⁸ Med javne izdatke za šport spadajo sredstva lokalnih skupnosti, Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport ter drugih področnih ministrstev, Fundacije za šport, Fundacije za financiranje invalidskih organizacij, Evropskega sklada za regionalni razvoj ter Evropskega socialnega sklada.

9 PREDNOSTNE NALOGE

Nacionalni program športa 2014–2023 v celoti bo mogoče uveljaviti postopoma, skladno z uspešnostjo rasti javnih sredstev, ki se namenjujejo za šport na državni in lokalni ravni, ter uspešnostjo uveljavljanja drugih ukrepov. V kolikor razpoložljiva sredstva v posameznem letu ne bodo zadoščala za udejanjanje nacionalnega programa športa 2014–2023 v celoti, se upošteva prednostni red izvajanja ukrepov, ki se sofinancirajo skozi letne programe športa, razvrščenih v dve skupini.

Prva skupina:

- Prostočasna športna vzgoja otrok in mladine
- Športna vzgoja otrok in mladine, usmerjenih v kakovostni in vrhunski šport
- Športni objekti in površine za šport v naravi
- Športna rekreacija
- Šport starejših
- Vrhunski šport
- Izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje strokovnih kadrov v športu
- Statusne pravice športnikov, trenerjev in strokovna podpora programov
- Delovanje športnih organizacij
- Prostovoljno delo v športu
- Preprečevanje dopinga v športu
- Šport invalidov
- Javno obveščanje o športu
- Trajnostni vidiki v športu

Druga skupina:

- Obštudijske športne dejavnosti
- Športna vzgoja otrok in mladine s posebnimi potrebami
- Športne prireditve
- Založništvo v športu
- Varuh športnikovih pravic
- Znanstveno-raziskovalna dejavnost v športu
- Informacijsko-komunikacijska tehnologija na področju športa
- Kakovostni šport
- Muzejska dejavnost v športu
- Športno obnašanje
- Športni turizem